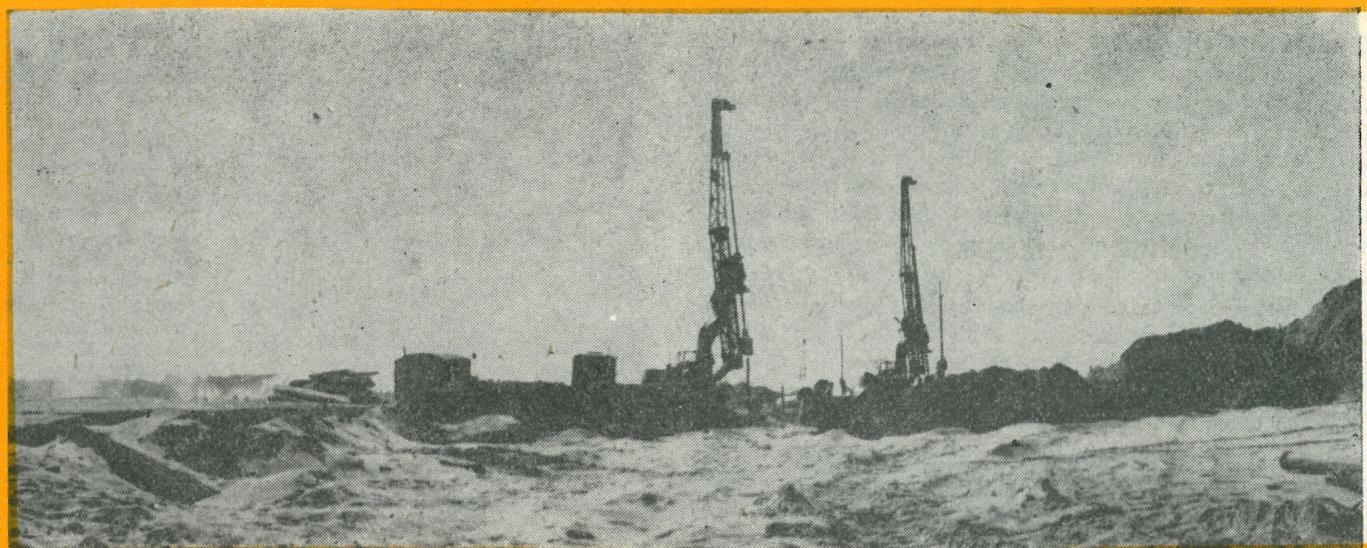

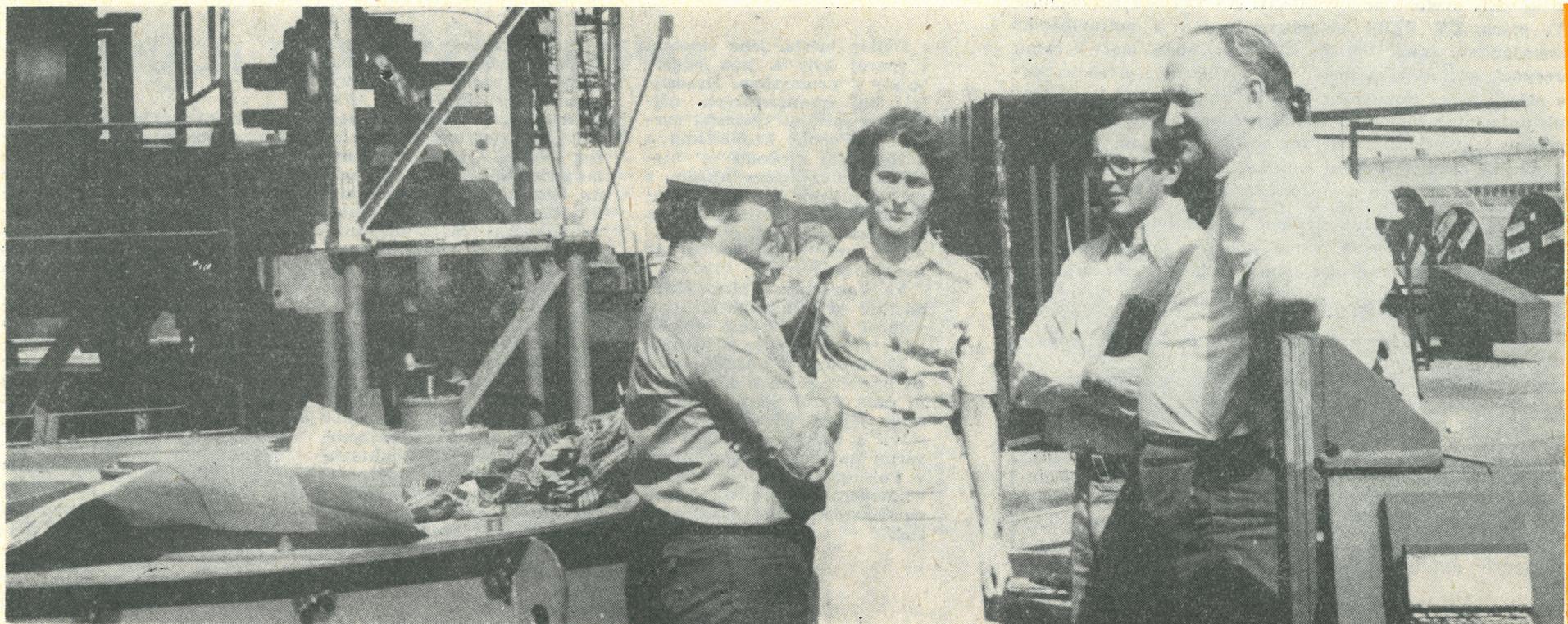
ŽIVOT

KULTURNĚ SPOLEČENSKÝ ČASOPIS ŘÍJEN • OKTÓBER • PAŹDZIERNIK • ČÍSLO 10/1976 ROČNÍK 19 cena 1 zł

Když mrholí a sněží je zde rozvachtané bláto a když půda vyschne, jako nyní, jsou ve vzduchu mračna prachu. Boj s časem a s termíny, napjatými jako tetiva luku, trvá bez ohledu na počasí. V tomto stadiu boje člověka s přírodou ujařmenou a složitou technikou není kromě hlavního cíle čas na nic. Proto se před našima očima stále zřetelněji ztvářuje největší investice v dějinách polského povrchového dolování a polské energetiky — BEŁCHATOWSKÁ PRŮMYSLOVÁ PÁNEV.

(dokončení na str. 8-9)

Na tohoročných dožinkách v Płocku starostovia Jan Sobecki a Urszula Gatarekova odovzdali tradičný pečený chleba z tohoročnej úrody prvemu tajomníkovi ÚV PZRS Edwardovi Gierekovi.

Foto: CAF — Matuszewski

VŠETKO PRE ROZVOJ POLNOHOSPODÁRSTVA

Nachádzame sa v období zavádzania hospodárskych opatrení, ktorých podstatu formulovali na IV. pléne ÚV PZRS. Sejm schválil vládny program realizácie rozhodnutí pléna. Premiestnenie sil a prostriedkov pre urýchlenie rozvoja poľnohospodárstva a celého potravinárskeho hospodárstva, zvýšenie výroby tovarov, ktoré zodpovedajú potrebám domáceho trhu a požiadavkam vývozu, zvýšená šetrnosť a vyššia efektívnosť vo všetkých oblastiach hospodárenia — to je požiadavka dneška. Náležité uskutočnenie týchto opatrení je nevyhnutné, aby sa zmiernilo a neskôr odstránilo napätie a zabezpečilo plnú realizáciu spoločensko-hospodárskeho programu VII. jazdu.

Pociújeme nepraznívne následky, ktoré v poľnohospodárskej producii spôsobili tri roky zhoršených klimatických podmienok. Prejavujú sa aj ľažkosti, k akým došlo v zahraničnom obchode. Za výrazného pokroku v investovaní a v iných oblastiach hospodárenia, nie sú už všetky výsledky a relácie také, aké vyžadujú kvalitatívne plány VII. jazdu.

Každy, kto myslí vlasteneckými kategóriami spoluzodpovednosť a spoluúčasťou chápe, že jediným prameňom blahobytu krajiny je práca. Iba v nej a ňou nájdeme metódy odstránenia napäti.

„V tejto päťročnici budeme musieť racionálnejšie ako kedykoľvek využiť každý pár rúk, každý dobrý nápad a každú dobrú iniciatívu — hovoril súdr. Edward Gierek na stretnutí v Závode na výrobu dopravných prostriedkov v Mielci. — Bude treba zaistiť podmienky pre plné využitie tohto výrobného potenciálu, ktorý sme vytvorili v uplynulých rokoch.“

Náš priemysel, ktorý sa v rokoch 1971—1976 značne rozšíril, zmodernizoval a skoro zvýšil výrobu, je schopný účinne vyriešiť najdôležitejšie problémy.

Pokiaľ ide o poľnohospodárstvo, celé potravinárske hospodárstvo a tržnú výrobu, existujú tunu badateľné súvislosti a závislosti. Avšak v rovnakej miere sa vzťahujú aj na oblasti, ktoré sú od týchto dnes najdôležitejších otázok zdanlivovo vzdialé. Aby sa zlepšilo zásobovanie domáceho trhu, je potrebný dodatočný dovoz obilních a krmivo, potravných článkov, materiálov a surovín pre tržnú výrobu. Za tento dovoz treba zaplatiť zvýšeným vývozem. Dnes krajina živia v podstate všetci, ktorí prispievajú k zlepšeniu bilancie zahraničného obchodu.

Poľnohospodárstvo dostane oveľa väčšie prostriedky, a bude sa doň oveľa viac investovať. Na základe rozhodnutia IV. pléna ÚV PZRS poľnohospodárstvo a potravinárske hospodárstvo, tržná výroba a služby budú mať výraznú prednosť. Aby sa však mohlo určiť miliardy zlôtich na tie-to oblasti našej ekonomiky a rýchlejšie odstránenie následok nedostatočného investovania v doprave, treba sa naučiť úsporne hospodárať, zvýšiť finančnú disciplinu, dôsledne dodržiavať zásady mzdrovej politiky, efektívne vydávať každú zlatku zo štátnych a spoločenských prostriedkov.

Toto všetko si vyžaduje zvýšenú produktivitu a hospodárlosť, rýchlejšie zdokonalovanie práce v prvej linii priemyselného a poľnohospodárskeho výrobného frontu.

Snímky na obálce:

„Mesiční krajina“ čili staveniště budoucí moderní belchatowské elektrárny

Setkání s vedoucím montáže velkého rýpadla mgr inž. Leonem Wojsnowskym. Je srpen 1976. 16. května 1977 bude ukončena montáž toho giganta. Na snímku zprava poslanec Bronisław Cieniewski.

ŠTÍT 76. V souladu s plánem spojeného velení ozbrojených sil členských státov Varšavské smlouvy se uskutečnilo v období od 9. do 16. září v oblasti Bydhoště, Štětina a Wroclawí společné cvičení spojeneckých armád pod názvem Štíť 76. Zúčastnily se ho tankové útvary a pozemní a letecké sily Polské lidové armády, Sovětské armády, Československé lidové armády a Národní lidové armády NDR v celkovém počtu 35 000 vojáků.

Cvičení spojeneckých armád řídil ministr národní obrany Polské lidové republiky armádní generál Wojciech Jaruzelski. Cvičení pozorovaly vojenské delegace armád států Varšavské smlouvy s ministry národní obrany a delegace Lidové armády Vietnamské socialistické republiky, revolučních ozbrojených sil Kuby, Mongolské lidové armády a Jugoslávské lidové armády.

Cásti cvičení sledovali: první tajomník ÚV PSDS Edward Gierek, předseda státní rady PLR Henryk Jabłoński a předseda rady ministrů Piotr Jaroszewicz. Edward Gierek ve svém projevu vysoko hodnotil bojovou přesnost cvičících vojsk a stupeň spolupůsobení stábů a prohlásil, že cvičení současně bylo politickou manifestací přátelství a ideové jednoty socialistických států.

Předseda delegace SSSR, člen politbyra KSSS ministr obrany SSSR maršál Sovětského svazu Dmitrij Ustinov, který byl na cvičení přítomen, byl vyznamenán státní radou PLR rádem Grunwaldského kříže I. třídy. Toto vyznamenání bylo uděleno maršálu Dmitrijovi Ustinovovi za jeho zásluhy o rozvoj a vyzbrojení Polské lidové armády v období 2. světové války a upovenění bratrství zbraní Sovětské armády a ozbrojených sil PLR.

Maršál Ustinov byl také jmenován čestným doktorem Vojenské technické akademie J. Dabrowského za zásluhy o zavádění nejmodernějších výrobeností vědy a vojenské techniky.

OPĚT VE VESMÍRU Tři týdny po návratu na Zemi dvou sovětských kosmonautů vzlétly z kosmodromu Bajkonur nový Sojuz 22, jehož velitelem byl plukovník Valerij Bykovskij (42 let) a palubním inženýrem Vladimir Aksjonov (41 let). Tiskové kanceláře zdůrazňovaly, že Sojuz 22 plní vlastní autonomní úkoly, jejichž podstatou je příprava

budoucích letů do vesmírných dalek. Byl to první kosmický experiment SSSR s jinou socialistickou zemí; na palubě byl umístěn zcela nový fotoaparát, který společně vytvořili vědci z NDR a SSSR. Tímto aparátom byly pořízeny naprostě přesné a jasné snímky zemského povrchu.

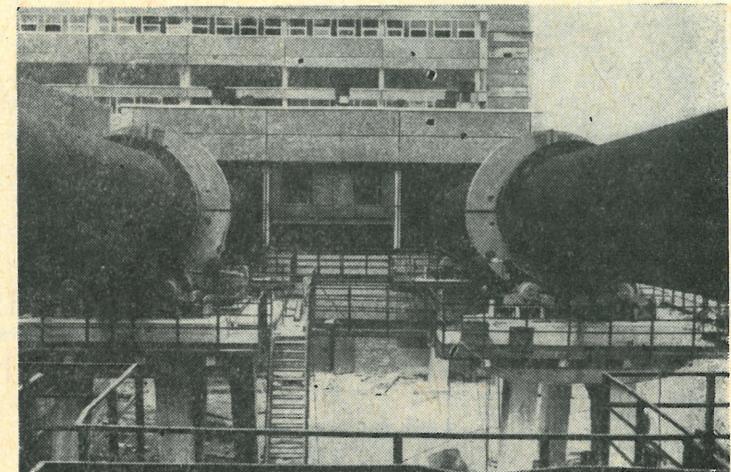

**STANISŁAW GROCHOWIAK
NEŽIJE**

Po dlhoročnej chorobe umrel vo Varšave vo veku 42 rokov jeden z najvynikajúcejších predstaviteľov stredného pokolenia poľských spisovateľov — Stanisław Grochowiak. Pochádzal z Veľkopolska. Debutoval v roku 1956 románom Fara s magnóliami. V tom istom roku vyšla aj jeho zbierka básni Rytierska balada. K ďalším dielam Grochowiaka patria: Menuet s kutáčom, zbierka poviedok Plačky, zbierka drámu Veci pre hlasu. V roku 1968 vyšli Vybrané poézie. Napsal ďalšie knihy: Biliard a výber drámu Dialógy. Všetky diela S. Grochowiaka boli veľkými udalosťami v literárnom živote.

VÝSTAVBA POLIC II. V Policiach pri Štetiňe prebieha výstavba najväčšej investície v dejinách poľskej chémie — veľkého kombinátu na výrobu umelých hnojív. Továreň odovzdajú do prevádzky v poslednom štvrtroku t. r. a plnú kapacitu dosiahne na budúci rok. Ročná výroba má činiť 36 000 ton. Okrem umelých hnojív továreň bude vyrábať titánovú bielobu — využívaný komponent pre výrobu farieb, lakov a umelých hmôt. Za necelých päť rokov sa na túto investíciu vydá okolo 30 miliárd zlôtich. Na snímke pohľad na kalicinačné pece.

Foto: CAF — Undro

Dějiny města, jeho založení i rozvoj byly a jsou nadále spjaty s průmyslem. Dvacetiletý boj žyrardowských dělníků o sociální svobodu, svržení jeho cizího kapitalismu a národnostní svobodu s carským uchvatitelem učinily z města hlavní středisko revolučních bojů (vedle Lodže a Dąbrowského revíru) a přinesly mu přezdívku Rudý Žyrardów.

Ve stručném historickém nástupe si připomeneme revoluční dějiny tohoto důležitého průmyslového střediska.

24. června roku 1829 založili tři bratři Lubieńští a bankovní rada Karol Scholtz společnost, jejímž cílem bylo postavit a uvést do provozu továrnu na lněné plátno, první v Polsku, vybavenou tehdy nejmodernějšími stroji Filipa de Girarda (odtud název města).

Hledalo se tedy vhodné místo na stavbu továrny. Guzowské pozemky se zdaly být nevhodnější, také proto, že se v okolí pěstovala jedna z nejlepších odrůd lnu. Zhruba za rok (přesně 9. srpna 1830) byla podepsána zakládací listina textilní akciové společnosti. Za dva roky byla postavena tovární hala a nová osada pro pět set dělnických rodin; z Čech byli pozváni oddorniči — tkalci. Už v roce 1833 byla zahájena výroba.

V roce 1857 se továrna dostala do rukou Hilleho a Dietricha. Zrušení roboty a tedy větší příliv pracovních sil a také zrušení celní hranice s Ruskem přinesly příznivé podmínky pro poměrně rychlý růst závodu. Byla postavena nová tkalcovna s 500 stavy a zavedena řada dalších zlepšení. I obec se rozrůstala. Zatímco v roce 1882 bylo

Z DĚJIN

v Žyrardowě 70 obytných domů, bylo jich po čtrnácti letech už 426. Pracovní a životní podmínky žyrardowských dělníků však lehké nebyly. Neexistovala žádná forma pojistění, ani důchody a zdravotní peče. Pracovalo se dvanáct až čtrnáct hodin a mzdy byly bídné. Kromě toho se zaměstnávaly nejlevnější pracovní sily — děti. Je to k nevíre, ale v továrně pracovaly i pětileté děti místních dělníků. Od pěti hodin ráno roznašely cívky. V továrně nebylo jediného bezpečnostního zařízení ani opatrení; policejní hlášení z roku 1883 uvádějí 27 pracovních nehod, z toho 5 smrťných. Nelze se tedy divit, že nes-

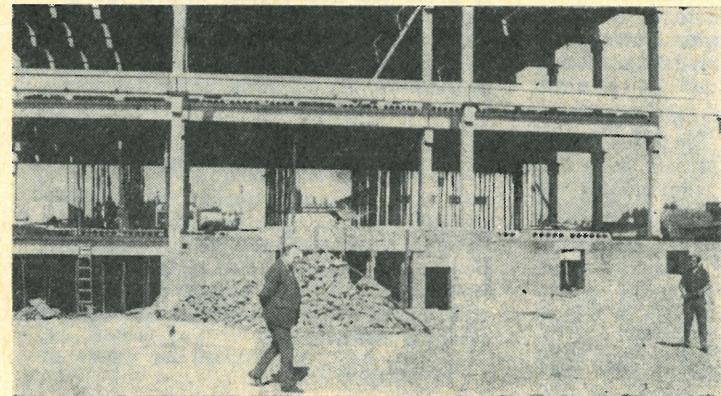
V PREDVEČER DVACETILETÍ MĚSTA ZELOVA

Srdečně vitéme v Zelově — tento nápis umístěný u vstupu do města opodstatňuje srdečnost obyvatel. Vede tabule nyní upravují hezký park. Na snímku: poslanec B. Cieniewski a redaktor Života M. Kaszkiewicz

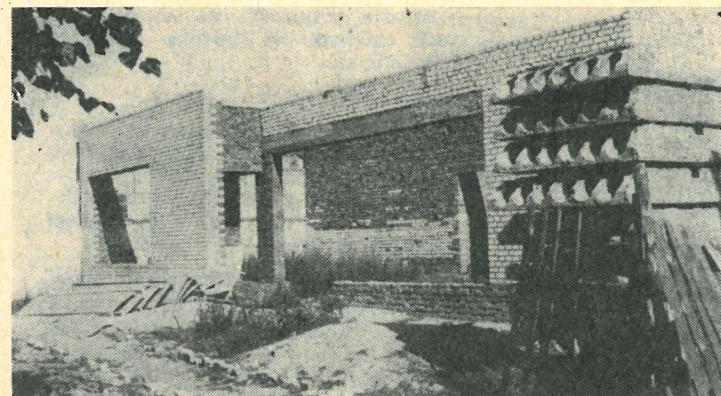
Město Zelov bude v příštím roce oslavovat dvaceté výročí udělení městských práv. Oslavy budou trvat celý rok 1977 a již nyní se připravuje konkrétní program, o jehož splnění bude dbát zvláštní výbor. Prací výbor se aktivně zúčastní naše KSČaS v Zelově.

Zelov obdržel městská práva přesně 28. ledna roku 1957. Proto také oslavy vyvrcholí v

Velký obchodní dům, který se staví, konečně vyřeší problémy obchodu ve městě. Stavba byla zahájena v roce 1975 a otevření nastoupí v červenci 1977

Stavba moderní mléčné jídelny v Kościuszko ulici. Dokončení v roce 1977

stupňov. Tohoročné voľby sa uskutočnia v mimoriadne priaznivom období — po XV. zjazde KSČ, ktorý načrtol nové perspektívy ďalšieho rozvoja, ukázal reálnu cestu budovania rozvinutej socialistickej spoločnosti.

Pozajazdové obdobie charakterizuje vysoká politická a pracovná aktivity pracujúcich Československa, ktorá sa prejavila úspešným plnením úloh prvého roku šiestej päťročnice a pri zabezpečovaní tohoročnej úrody v poľnohospodárstve, čo vytvára mimoriadne priaznivý rámec a ovzdušie i pre nástup k voľbám. Touto aktivitou všetci pracujúci, stranici i nestranici, vyjadrujú plný súhlas s programom ďalšieho rozvoja socialistickej výstavby, zvýšenia blahobytu obyvateľov, upevnenia ekonomickej sily a medzinárodnej prestíže Československa obiahnutým v linii XV. zjazdu

KSC, s ktorou strana a Národný front idú do volieb. Predvolebné prípravy sú predchutné úsilím, aby sa voľby stali v duchu požiadavky XV. zjazdu KSČ významným krokom v rozvoji československej spoločnosti, aby prispejeli k ďalšiemu posilneniu jednoty strany a ľudu, k prehľbeniu socialistickej demokracie, k vzostupu socialistického uvedomenia ľudu a jeho účasti na riadení a správe.

Dobré výsledky dosiahnuté v uplynulom období, na ktoré nadvážajú volebné programy, vytvárajú predpoklady, že všeobecné voľby do zastupiteľských zborov sa stanú významným prejavom dôvery pracujúcich k politike KSČ a Národného frontu a podstatne prispejú k ďalšiemu rozkvetu Československa.

VŠEOBECNÉ VOL'BY V CSSR

Koncom októbra t.r. občania Československej socialistické republiky pôjdú do volievých urien, aby odovzdali svoje hlasy na kandidátov Národného frontu do zastupiteľských zborov všetkých

lednu a další podniky se uskuteční v červenci a září. Na září se v Zelově plánuje oslava třicátého výročí existence a činnosti Kulturní společnosti Čechů a Slováků v Polsku.

Program oslav bude připravovat pět problémových komisi, které budou působit v rámci přípravného výboru oslav dvacetiletí města. Z kulturních podniků to bude fotografická soutěž „Zelov v ob-

jektivu“, soutěž nástěnek ukazujících rozvoj Zelova a dosažené výsledky, koncerty pro „Lidi dobré práce“, besedy, přednášky, setkání s vysloužilými účastníky války a zasloužilými pracovníky, sportovní podniky a také monografie o Zelově, pamětní medaile a vědecké zasedání věnované rozvoji měst tohoto druhu.

Zelov se za svých dvacet let může pochlubit hezkým

dilem. Nás časopis vždy pečlivě zaznamenával vše, co bylo vykonáno obyvateli tohoto malého města. I nyní, na prahu jeho dvacetiletí, chceme našim čtenářům ukázat řadu objektů, které byly postaveny v poslední době nebo jsou ve výstavbě a tím se také účastnit soutěže „Zelov v objektivu“. Průvodcem zástupce naší redakce byl poslanec s. Brodilislaw Cieniewski.

Biograf — jeden z nejhezčích ve vojvodství

Zdravotní středisko postavené v roce 1974, moderní a účelné. Vedle pro srovnání část starého střediska. Prozatím je nedostatek lékařů. Hovořil s námi o tom vedoucí zelovské zdravotní služby dr. Wiesław Buczek (na snímku)

ATRAKCYJNY KONKURS „ZIVOTA” DLA ZBIERAJĄCYCH PRENUMERATE NA 1977 ROK.

OGŁASZAMY TRADYCYJNY KONKURS DLA ZBIERAJĄCYCH PRENUMERATE „ZIVOTA” NA 1977 ROK. Warunki zbierania prenumeraty jak w roku ubiegłym, z tym że prenumeratę krajową wpłacamy wyłącznie w miejscowym urzędzie pocztowym, lub u miejscowego doręczyciela, a prenumeratę na zagranicę należy wysyłać przekazem pocztowym na adres — RSW „Prasa-Książka-Ruch”, Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28, 00958 Warszawa, konto PKO nr 1531-71. Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę jest droższa od prenumeraty krajowej o 50%. Roczna prenumerata „Zivota” — 12 zł, zagraniczna 18 zł.

DLA KRAJANÓW I DORECZYCIELI, KTÓRZY ZYSKAJĄ NAJWIECEJ PRENUMERATORÓW NA 1977 ROK PRZEZNACZAMY WIELE CENNYCH NAGRÓD. TERMIN POZYISKIWANIA PRENUMERATORÓW TYLKO DO 25 LISTOPADA 1976 r.

TŘÍDNICH BOJŮ ŽYRARDOWA

pokojenost narušala tak dlouho, až vyrcholila řada stávek. První stávka vypukla po stržení z platů v roce 1883. K dělnicím cívárny se připojilo solidárně osm tisíc žyrardowských textilních dělníků. V třenicích byli zabiti tři dělníci a desítky dalších utrpěly zranění; sto dělníků bylo vyhoštěno z města.

Přes velké ztráty dělnici stávku vyhráli. Vybojovali zkrácení pracovních hodin, udržení mezd na stejnou výši, otevření továrních prodejen s levnějším zbožím, zaplacení stávky a propuštění nejhorších a neoblíbených úředníků. Továrníci byli přinuceni založit školy, nemocnice a organizovat péči o děti zaměstnaných žen.

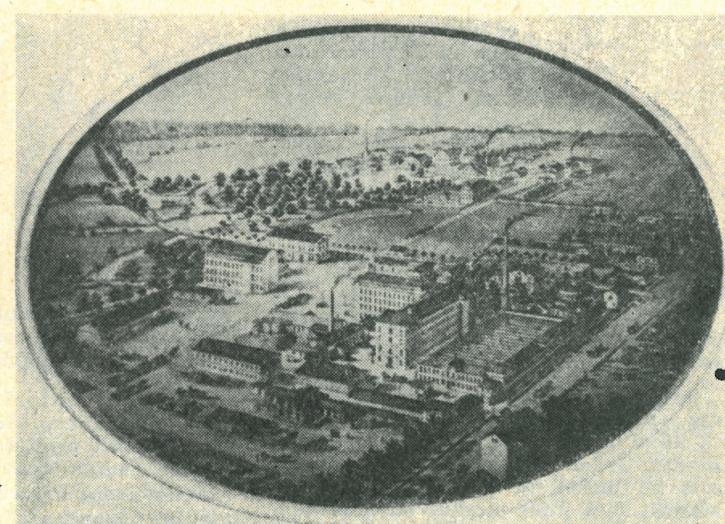
Po této událostech začaly v závodech působit buňky II. proletariátu, Dělnický svaz, „PPS“ a „SDKPiL“. Pod záštitou této organizace byly pořádány prvomájové pochody (první se uskutečnil v roce 1891).

V té době továrna prospeovala a žyrardowské látky se ukázaly v Moskvě, Petrohradě, Vídni, Amsterdamu, Antverpách a v Paříži. Měly velice dobrou pověst. Do Žyrardowa přibývali Němci, Angličané, Irův, Skoti a hlavně Češi, kteří posílili místní kolonii.

Čeští vystěhovalci, kteří museli v XVII. století po vystoupeních proti Ferdinandovi II. opustit svou vlast, bydleli nejdříve na Slezsku a pak se

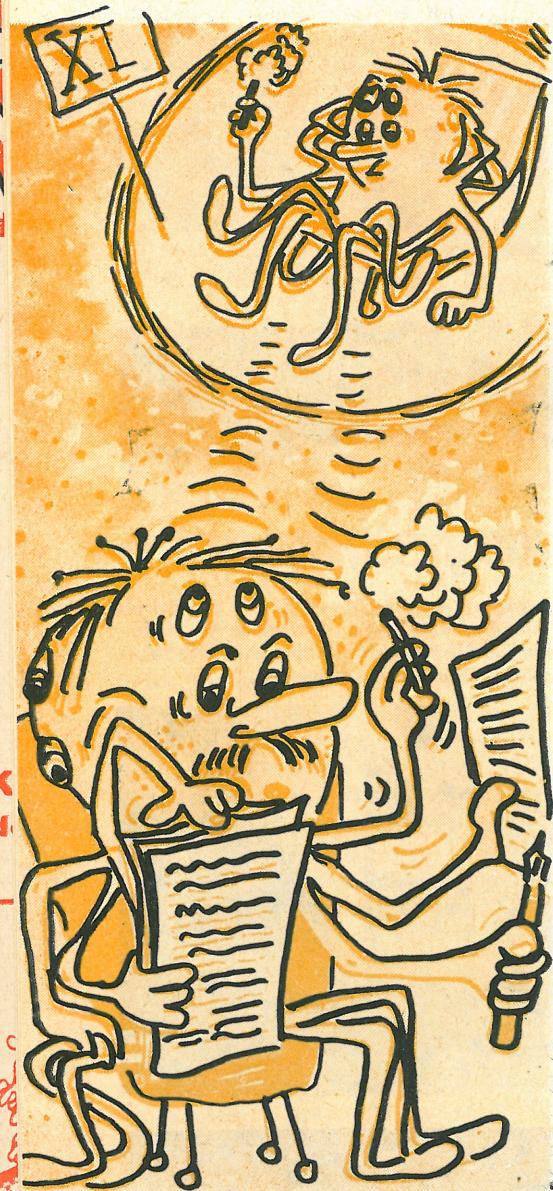
prestěhovali do království. Protože to byli tkalci a remeslníci, našli zaměstnání v místním průmyslu. Vítězství dělnické třídy rozhodně nepřineslo ústup z bojiště. Dobré známé jsou boje žyrardowského proletariátu z doby revoluce 1905—1907. Také žyrardowská Rada dělnických delegátů rozšířila svou círnost v letech 1918—1919, jak rovněž Komunistická strana Polska a to i v meziválečném období. V roce 1905 se v Petrohradě odehrála „krvavá neděle“. V Žyrardowě okamžitě zorganizovali stávku. V městě se ukázali Kozáci. Do Žyrardowa přijel Felix Dzeržinskij, který založil Výbor pomoci stávkujícím.

Z. Tobjański

Druhou část materiálu o Žyrardowě uveřejníme v příštím čísle. Na snímku žyrardowské továrny v roce 1871.

Somnambul

Vydavateľ vedecko-fantastického deníka „Somnambul,” postarší, no ešte celkom fialový der ESss, nenehľivo dopával poslednú epizódu nového románu...

Len čo otvoril oči, pomysel si, aby ho spojili s autorom, so slávnym spisovateľom fantastických románov der ELLlom.

— Obávam sa, der ESss, že to nebudete také jednoduché, — pomysela si ešte celkom belasá sekretárka das ERrr

— Der spisovateľ označil, že odchádza na dovolenkú na mesiac, no nespresnil, na ktorý.

— Bože môj, ER. hámame ste už počuli o teórii pravdepodobnosti?

— Ano, pravdaže, je mi známa.

— No prosím, tak ju teda použite v

praxi! — pomysel si zlostne vydavateľ a odpojil sa.

— Der ELLl počúva! — zachytil o niekoľko minút myšlienku sekretárky.

— Výborne! Spojte nás!

— Zdravím vás, der ESss! — napojil sa spisovateľ.

— O, der ELLl, tešia ma vaše myšlienky. Ako dovolenkujete?

— Ďakujem. Tu na Jedenástom Mesiaci je fantastické počasie, skvelé, ale ešte tým myslím, že priamo obdivuhodné. Cítim, že ste už prespalí môj román?

— Prespal, drahý môj, prespal. Vediete, že vaše práce so záujmom prespí i mimo poradia. Musím sa však priznať, ten vás nový román ma na niekoľkých miestach veľmi prekvapil.

— Prečo — pomysel si spisovateľ fantastických románov.

— Ak dovolíte, der ELLl, budem k vám celkom úprimný, absolútne otvorený. — Vydravateľ vedel, že autor neznáša familiárnosť. Okrem jeho matiek a otcov ho nikto nesmel osloviť len prostre ELLl a už vonkoncom nie ELLl. Bol to akýsi čudný rozmar. A preto si aj starý vydravateľ dával záležať, aby ho oslovoval iba jeho plným menom — ELLl.

— Chcel by som vás upozorniť na niektoré nedostatky, vzbudzujúce pochybnosti.

— Počívam.

— Naša spolupráca trvá už nejeden rok a predpokladám, že ma nemôžete označiť za netolerantného, zaostalého a nepružného konzervativca.

— Nie, v žiadom prípade!

— Nuž teda, podľa mňa každý, hoci i ten najfantastickejší román musí mať predovšetkým logiku.

— Či hámame v mojom sujete... — začal si myslieť spisovateľ, no ESss jeho myšlienky okamžite prerušil.

— V tom to je. Chápem, že vás príbeh sa neodohráva v našej slniečnej sústave, ale kdeši v neznámej galaxii. Verím, že rozumné bytosti, ktoré ste vymysleli, sa nám v ničom nepodobajú. No tie vaše... ach, ten... no, akože ho to nazývate, ten... vekčlo?

— Človek...

— Hej, hej, človek... Nezvyčajné označenie. No mne sa páči... Tak teda, keby ten človek skutočne vyzeral tak, ako ho opisujete, bol by v procese evolúcie odsúdený na zánik, len čo by sa zjavil na svete.

— Prečo?

— Jednoducho preto, lebo prežíva vždy iba silnejší. A vy ste ich urobili, akoby úmyselne, celkom bezmocných a bezbranných. Posúdte sám. Každý vás človek má iba dva orgány zraku a aj tie sú, nevedno prečo, uložené v jednej rovine, na prednej strane akéjsi hlavy. To je predsa absurdné! Ako môžu vidieť, čo sa deje za ich chrbtom? Nemajú absolútne krytý chrbát. Už tento fakt sám osebe ich predurčuje k záhube. Ďalej. Ludia používajú pracovné nástroje... pomocou horných končatín. Však?

— Áno.

— Uvedomujete si, že ak niečo robíme — strúham, vŕtame, či zatlkame klince — potrebujeme na to minimálne dve horné končatiny, pričom ostatnými držíme obrábaný predmet? Váš človek však disponuje iba dvoma hornými končatinami, čo vylučuje možnosť využívať akúkoľvek užitočnú prácu. Ďalej. Je všeobecne známe, že ľubovoľné telo bude stabilné vtedy, ak má minimálne tri oporné body. Vaše bytosť však majú iba dva oporné body, z čoho jasne vyplýva, že ich aj ten najslabší náraz zhodí z dolných končatín. A preto iba dva orgány zraku, iba jeden pári horných a pári dolných končatín je sice jav mimoriadne vzrušujúci a fantastický, no absolútne nepravdepodobný. Avšak mňa, milý der ELLl, trápi čoosi celkom iné.

— A čo takého? — pomysel si podraždené spisovateľ-fantastik.

— Nuž teda. Na vami vymyslenej planéte existuje celkom vyvinutá civilizácia. Iste uznávate, že pre existenciu ētoakej civilizácie, či akejkoľvek spoločnosti je nevyhnutný vzájomný styk medzi jej členmi, výmena informácií, a tak ďalej...

— Bezpochyby.

— V takom prípade musia byť v neustálom spojení. No vaši ľudia sú odpojení druh od druha, čiže komunikácia je zjavne vylúčená.

— Ale nie, kdeže! Oni sú v styku.

— Prepáčte, ale ako môžu komunikovať, ak nemajú telepatické spojenie?

— Musíte pripustiť, že v druhých svetoch existujú iné spôsoby spojenia ako je telepatia.

— Ale aké?

— Veď ste spali môj sujet, der ESss. A z neho jasne vyplýva, že ľudia sa medzi sebou rozprávajú. Rozhovor — to je ich spôsob dorozumievania. Takože komunikujú na základe akéhosi akustického styku.

— Nie, der ELLl, pochopte, to skutočne nie je seriózne. No čože je to za spojenie — rozhovor?! A úprimne sa vám priznám, nie veľmi som pochopil, na základe čoho vzniká to akustické spojenie.

— Pokúsim sa vám to vysvetliť. Predstavte si, že každý z nás má orgán reči i sluchový orgán. Aby som vám mohol odovzdať svoju informáciu, premením svoju myšlienku na slová a potom pomocou orgánu reči týmito slovami rozochvem vzduch. Výsledkom tejto činnosti sú zvukové vlny, ktoré sa šíria a dopadajú na vás sluchový orgán. Odtiaľ, nadobudnúc znova podobu slova, sa moja odovzdaná informácia dostáva do vášho mozgu. Vás mozog spracuje informáciu a dáte mi odpovedť tak, že svojím orgánom reči rozochvajete vzduch vytvoríte zvukové vlny, ktoré sa premenia...

— Hrôza, koľko premien! No, posúdte sám aký význam má ten hypotetický akustický kontakt!

— Zmorený vypätnou pozornosťou vytiahol der ESss cigaretu a poťahoval sa po vreckách hľadajúc zápalky.

— Prosím, poslúžte si, — myslieť der ELLl a v ruke vydravateľa sa zjavil plochý striebリスト zapaloval, telepaticky

odovzdaný spisovateľom z ďalekého mesiaca.

— Ďakujem. — Der ESss si zapálil, vrátil okamžite telepaticky zapaloval a pokračoval. — Veru, neveriteľne zložitá vec je onen takzvaný rozhovor. My si vymieňame bezprostredne naše myšlienky, a predsa niekedy nezachytíte, nevybadáte moju myšlienku, a ja, povedzme, vašu. Alebo v dôsledku nejakých atmosférických porúch si myšlienky spolubesedujúcich uvedomujeme skreslene — myrne. Viete si vôbec predstaviť, do akej miery sa musia deformovať myšlienky pri akustickom spojení. Ved' už v dôsledku jednej premeny sa pôvodná myšlienka môže zmeniť na nepoznanie. Už toto samo svedčí, že akási výmena myšienok pomociu rozhovoru je prakticky nemožná.

— Nehádam sa, telepatické spojenie je jednoduchšie a spoľahlivejšie, — pomysel si der ELLl.

— No dajme tomu, že ľudia telepatiu neovládajú.

— Nechápam dosť dobre, čo tým myslíte. Čo tu treba ovládať?! No ale ak to nevedia, potom ani neexistujú.

— Prečo by nemohli existovať?

— Jednoducho. Dokázal som vám, že pri akustickom spôsobe nie je možné dorozumievanie rozumných bytostí. A tam, kde nief komunikácie, niet ani civilizácie. A bez civilizácie nemôžu prirodene existovať ani bytosti, ktoré ste nazvali ľuďmi. Súhlasíte?

— Ja nepísem vedeckú prácu, ale stvárnil som výplod mojej fantázie!

— Samzrejme. Prečo vás však majú vaši čitatelia tak radi? Obľúbili si vás najmä preto, že vaše sujety sa vždy vyznačovali okrem odvážneho letu nevyčerpateľnej fantázie aj presvedčivou vierohtnosťou až zarážajúcou pravdepodobnosťou. To však tento vás posledný sujet postráda.

— A čo mi radíte vy?

— Netreba vám moje rady, milý der ELLl! No som presvedčený, že ak urobíte niektoré úpravy, bude sujet omnoho lepší!

O niekoľko dní prepracovaný sujet vyšiel v denníku. Podivné rozumné bytosti, ktoré autor nazval ľuďmi, mali štyri páry orgánov zraku (jeden pári uprostred, jeden vzadu, hore a dolu); ďalej mali tri páry horných a dva páry dolných končatín. Dorozumievali sa pomocou telefonopatie, ktorá sa od skutočnej telepatie líšila iba v zapojení liniek. Milovníci fantastiky, celi vo vytržení, prespali s pôžitkom nový román a potom jeden druhému s obdiom myslili:

— Doparoma, odkiaľ ELLl čerpá tú obdivuhodnú presvedčivosť? Veru, celkom sa zdá, akoby der ELLl sám navštívil onú planétu, na ktorej žijú tí... akože ich... ľudia.

Preložila
A. Svítková-Sumková

Nedávno som číhal o jednom zázračnom dieťati. Písali tam o istom Atilovi Argovi, ktorý sa za dvanásť dní naučil po latinsky. O inom zase, o Otovi Braňanovi, písali, že ho dali do prvej triedy, keď mal dva a pol roka. A vtedy som si spomenul na svojho syna.

Aj on má v sebe čosi zo zázračného dečka. Chcete, aby som vám spomnul nejaký príklad? Dobre.

So ženou sme sa rozhodli, že pôjde na návštevu k priateľom. Chlapec sa kdeši vonku hral. Šiel som ho teda hľadať. Trvalo mi to pol hodiny. Keď som ho našiel, až som sa zlakol. Vo vlasoch mal plno piesku, na čele zlté flaky, nos zababraný terom a na rukách mal prischnutý gyps. Žena ho hned okúpala a čisto obliekla. No chlapec využil našu chvíľkovú nepozornosť a opäť vybehol von. Po dvoch

ZÁZRAČNÉ DIÉTA

GYÖRGY MIKES

minútačach sa zase ukázal. Uši mal zabrané mastnou zelenou farbou a košeľu zafíkanú nejakou mastnotou.

Nič som nechápal. My sme predsa v ten deň nič neprážili, ani zelenú farbu nepoužili. Spýtal som sa susedy, ale ani ona nič neprážila a zelené farbu ani nevidela. Prezrel som celý dom, ale bez úspechu. Žena znova chlapča okúpala a obliekla do čistých šiat. Vtedy som až chlapcoví prísně rozkázal aby sa nikde netúlal a nezašpinil sa. A keď sme sa už mali pohnúť, spo-

zoroval som, že jeden rukáv má zafrkaný od väpna, druhý celý zaprášený a prsty má pomaľované karmínovočervenou farbou.

— Kde si sa zase táral? — vykríkol som naňho.

Decko tvrdilo, že nebolo nikde. Bol som bezmocný. Zapochyboval som, či ho žena dobre okúpala.

— Tak si ho okúp ty, ja už mám toho dosť! — povedela nasrdená žena a už mi aj pchala do ruky mydlo a uterák.

Co som mohol robiť? Okúpal som ho, čisto obliekol a vyšli sme. Keď sme došli na zastávku električky, spozoroval som na pravom chlapcovom lící nejakú mastnú škvru a na ľavom škvru od kávy. Na košeli mal zelené flaky ako od čierstvej trávy. Tajuplný prípad! pomysel som si, a keby som nebol presvedčený materialista, skoro by som... — Pokúšal som sa mu utrieť líc vreckovkou, ale tým som mu škvru ešte viac rozmažal. Nie, takto nemôžeme ísť na návštevu. Čo máme robiť? Roztrpčení sme sa vrátili domov.

Zena ho zase okúpala a po večeri — marš spať! O minútu už spal. Potešili sme sa, vidiac konečne jeho čisté prsty, ale o pári sekúnd sa diefa pohlo a my sme s úžasom videli, že na jednej nohe má piesok a na druhej škvru od maliny.

To diefa je hotový zázrak! — zašepťala manželka. — Som zvedavá, či je na svete ešte jedno takéto diefa?

Pyšne sme sa usmiali a podívali jeden na druhého.

Dne 2. října roku 1946 zemřel jedinečný český spisovatel a novinář Eduard Bass. Narodil se na Nový rok 1888 v Praze; vlastní jméno Schmidt. Jeho život byl velmi pestrý. Vystudoval obchodní akademii, pracoval jako obchodní zástupce, avšak hlavní zájem věnoval umění a literatuře. Bylo mu dvacet let když začal vystupovat v kabaretném kabaretu Bílá labuť. V brzkou se stal spolupracovníkem kabaretu Červená sedma. Vedl satirický časopis Šibeníček, byl redaktorem Lidových novin a po druhé světové válce redaktorem Svobodných novin.

Slavný soude!

Položili jste mi právě řadu otázek, z nichž některé se dotýkají zachovalé dosti trapné. Dovolte, abych nyní sama souvisle odpověděla na žalobní spis. Jsem žalována na rozvod, a kdo mě, prosím, na ten rozvod žádá? Nikoli nějaký zavilý nepřítel, nikoli zarytá sokyně, nýbrž vlastní manžel. Vlastní manžel, slavný soude! Ze prý jsem vymohla jeho vyloučení ze Vzájemně se podporujícího spolku reumatiků v zemi České. Ano, nepopírám, učinila jsem to a učinila bych to opět, neboť tak mi kázala čest a spolková povinnost a vůbec můj povšechný charakter. Žaloba tvrdí, že jsem hokynářka, ale to je vyložené ponížování. Naproti tomu nejen naše ulice, ale celá čtvrt mi dosvědčí, že můj potravinářský závod stává v místě už čtyřicet let a že slyne daleko široko jako učiněný delikates. Kdyby slavný soud ke mně zavítal a dal si patnáct deka salámu, jsem si jista, že by slavný soud olízl všechny pět prstů. U mne je všecko zboží prima a stále čerstvé. Je to ovšem jen kvelb, kam se jde dolů po schodech, ale to jsou moc velcí páni, kteří ještě rádi tam lezou, protože se jim dostane solidní obsluhy a mohou si vybrat, co chtějí, na knížku. Ten kvelb si našla už moje nebožka maminka a nahospodařila si v něm pěkné peníze, o kterých pan žalobce bude taky něco vědět. Ale k tomu teprve přijdem.

Bohužel je ten kvelb trochu vlnký, takže maminka v něm dostala revma, a to revma jsem s tím kvelbem a s celou klientelou po ní zdědila já. Já nevím, jestli má slavný soud taky revma a jestli ví, co je to za utrpení, když to tak v těle loupá a člověk vůbec nemůže zvednout ruku. V takových chvílách člověk touží po správně duši, která by s ním jemnými city sdílela jeho bolest. Proto jsem už před lety vstoupila do Vzájemně se podporujícího spolku reumatiků v zemi České a pilně obcovařila při všech jeho schůzích. Shledala jsem, že jeho členové jsou vesměs honetní lidé, postiženi reumatismem svalovým nebo kloubovým, někdy i podagrou, ischiaschem a hexnýsem neboli ústřelem. Milý byl mi každý pohovor s muži a ženami stejně strádajícími. Vyměňovali jsme si názory o svých bolestech a chorobách, o doktorech a medikamentech, jeden doporučil též ze sedmera bylinek, jiný přinesl neznámé mazání, tento, onen ono, každý týden byla na schůzích nějaká vzrušující novinka a člověku při těch čajích a masech příjemně utekl týden.

Byla jsem tedy ve svém spolku velmi spokojena, zvláště když jsem se tam seznámila s pánum velice šarmantním způsobem, který se mi představil jako inspektor životní pojišťovny ve výslužbě Mamert Kalivoda. Slavnému soudu zajistě nezůstalo ustanoveno, že tento inspektor Mamert Kalivoda je nyní můj manžel a dneska žalobce. Tak končí můj životní román prosté ženy trpitelky, která důvěřivě nehledala nic jiného než útěchu ducha a srdce, když tělo bylo zkrušeno tolikou bolestí. Nechtě se slavný soud zeptá mého manžela, pana žalobce, na čestné slovo, jestli jsem někdy kladla nějaká osidla, aby v nich uvízla. Na čestné slovo, a hlavně pod přísahou bude muset můj manžel, pan žalobce, prohlásit pouze a jediné: „Nikoliv, žádná osidla, nýbrž čestné seznámení staršího inteligentního pána se slečnou v samostatném postavení.“ Ano, slavný soude, a jestli bylo nějaká osidlo, tak to byl nanejvýš ten garantamin a s tím přišel, slavný soude, on, a ne já. Já tenkrát držela na mazání reumatinem a on mi to pohaněl, ačkolik jsem se dožívala nejlepších výsledků, když jsem užívala toho mazání ráno a večer. Nepříjemné bylo jen to, že reumatín byl silně cítit po petroleji, a to je v delikatesu závada, klientela začala všechno zboží očichávat a pořád se ptala, jestli ten eidam neležel někde při petroleji. Proto jsem byla nakloněna užit jiného prostředku, a když mně tak vážený pán, jako je inspektor životní pojišťovny ve výslužbě, poradil garantamin, pocitila jsem k němu vděčnou náklonnost, nic víc, slavný soude, nic víc.

Jestliže však byla někde nějaká jiná náklonnost nebo spíše řekněme zájem,

E. Bass přednášel básně, zpíval, byl konferenciérem a také sám psal nejrůznější časové popěvky, výstupy, jednoaktovky. Jeho kuplety a básničky byly velmi oblíbené stejně jako fejetóny, soudničky, povídky, reportáže a další. Své znalosti z různých oblastí života, obchodních kruhů, maloměšťáků, řemeslníků, cirkusových a varietních umělců, širokou erudici a bystrý postřeh uplatňoval ve své tvorbě a také z nich čerpá základ románu Cirkus Humberto.

U příležitosti výročí úmrtí E. Bassa uveřejňujeme jednu z jeho populárních povídek.

za mne zaskočit v kvelbu nebo obstarat nákupy. Zkrátka, slavný soude, mluvil do mne tak mohutně, že než jsem došla domů, byla jsem zasnována a taky pojistěna na život.

Rikala jsem si, že z toho je vidět, jakého zdánlivého manžela jsem si vybrala a jak se bude mít k obchodům. Zdánlivý on byl, ale na co, slavný soude, na co. Za týden po svatbě mi začal naříkat, že ten kvelb bude jeho smrt, s pravou rukou že se tam vydrží, ale s levou ne, ta že vede rovnou k srdeci. A já že jsem na ten kvelb už dědičně aklimatizována, kdežto on byl dosud zvyklý na zdravé povětrí přesné podle životosprávy. Já blázen mu to věřila. Zdravé povětrí! Kafirny s rajdama, to by bylo to jeho zdravé povětrí! Zkrátka, já byla nevinná novomanželka v prvních libánkách, on

pro nás reumatiky největší zázrak. Až se to bude hodit, musíš tam taky.“

No dobrá, proč ne. Jenomže když se vrátil, nechtěl o mém obchodu ani slyšet. „Koukej, Emilko,“ hučel do mne, „to přece nemůžeš po mně chtít, abych teď, když se mi to trochu spravilo, lez do toho vlnkového kvelbu a zase si to přitáh. Měj to uznání, že si konečně jednou za život zasloužím, abych se potěšil ze svého zdraví a užil trochu pochu na světě.“ A začal si užívat, semhle tamhle pivečko, semhle tamhle doutníček, a na procházky, prý s komáradý. Ale do spolku ne a do kvelbu taky ne. Ovšem, když byl takhle čas na přesnídávku, to tam seběhl jako čamraď a už si uríz kus salámu nebo sýra i namazal si k tomu chleba máslem. Tak jsem na to hospodářství koukala tři čtvrti roku a konečně povídám: „Koukej, Mamerte, obchod by šel, pár tisícovek jsem za sezónu vydělala. Oč by to však bylo lepší, kdybys i ty trochu zabral. Já už nevím, co s bolestmi v těle, a ty se ani nezeptáš, jak mi je.“

„Ó můj drahoušku, má Emilko,“ odpověděl on, „já o tom nemluvím, protože ti nechci ztrpěovat tvůj osud. Já ti mám od zimy takové bolesti, že někdy zrovna skřípám zuby. Ale proč tě mám tím ještě otravovat?“

„Ale to přece není žiadná otrava, Mamerte, já po ničem jiném netoužím než po takovém pohovoru. Tak ručička zase bolí?“

„Ruka a nohy, hlavně nohy. Přestěhovalo se mi to do nohou. Já nevím, holka, já budu muset zase jet do lázní.“

A tak si jel podruhé a já chodila do spolku a radila se tam, čím tu ruku mazat a jak ulevit i mému Mamertovi. Ale on se mi vrátil, klobouček na stranu, a hned na mne, co dělá moje revma a co říkají ve spolku a že tam musíme plně chodit, aby nepřišel o ty výhody, až zase pojede do lázní. Já už po něm koukala úkosem, to je pravda, ale on mě zas na rok ukonečil, že si se mnou každý den o tom reumatismu povídá. A někdy přinesl od svých komáradů recept, obyčejně když se s nimi zdržel. Byly to takové divné věci, že jsem si věřila někdy mysla, jestli je v tom vůbec něco léčivého. Třebas naložit kaprlata s cibulí v liliu a tím lihem to místo pomazat. To přinesl jednou od Fleků, ale ono mi to ulevilo, tak jsem mlčela. Za půl roku jsem dostala podezření. Podezření a vztok. Já tu pořád v tom kvelbu zkouším, trpím a dřu a manželkou si bastanti po lázních. A tak se celý vykřesal, růžovoučký byl, bříško se mu kulačilo, v papáni si začal poroučet, prý vic maso, nějakou pečeně nebo kuře. Já spráskla rukama. Reumatik a pečeně! Reumatik a kuře! A on si Mamertek dokonce začal chodit do vinárny. Reumatik a víno! To už jsem byla celá bez sebe.

„Mamerte,“ povídám, „jak to tedy vlastně s tebou je? Máš revma nebo nemáš revma? Piješ, flámuješ, kouříš, bastantiš, hubničku máš naladěnou na samé pikantérie, delikates bys mi s odpuštěním vyzral, břicho máš jako soudek — co to tedy je?“

„Víš, Emilko, já jsem vlastně zdráv, ale ještě musím chodit do spolku. Já bych rád do Mariánek, trošku shodit bříško...“

„A tak — do Mariánek, to ano, a do obchodu, to ne? A to ti, Mamerte, zarázím!“

A šla jsem a dala jsem návrh, aby můj manžel Mamert Kalivoda, inspektor pojišťovny ve výslužbě, byl vyloučen ze Vzájemně se podporujícího spolku reumatiků v zemi České, protože je podle vlastního doznamení úplně zdrav a slevy v lázních už nepotřebuje. To je můj případ, slavný soude, a jestliže mám být za to, že hájím pořádek a zájem dobrotinného spolku, potrestána rozměrem, s pomocí Páně i to snesu. Ale Mamert Kalivoda si nebude jezdit se slevou po lázních, dokud si na to neopatří v mém kvelbu rádny reumatismus.

pak to patrně bylo na straně pana inspektora, nyní mého manžela a dnes žalobce. Nebo již třetího dne sestoupil ke mně do krámu, stál tam mezi klientelou a já ho ani nepoznala. A když jsem se zeptala, čím mohu pánovi posloužit, prohlásil, že se jde jen pozeptat, jak se mi ten garantamin zamhouvá. A já teprve: „Božíčku, pan inspektor, já vás nemohla v té tmě tady ani rozpoznat.“ Z toho všechno je zajisté patrné, že já jsem žádne osidlo nekladla, a bylo-li osidlo, bylo u protistrany. Já jsem mu ochotně přisvědila, že mi ten garantamin opravdu utišuje bolesti, a on na to, že bychom si o tak zajímavé věci měli pohovořit. Ze prý mě nechce v tak živém závodě zdržovat, a jestli bych tedy večer někam na chvíli nepřišla. Na žofíně prý se moc hezky sedí, ale to vlnko od vody že prý by nám ne-

dělalo dobré, že tedy navrhuje Riegerovy sady, kde je také příjemné posedění a vzduch už spíše horský. Nato jsem mu já ve své prostotě přislíbila že tam přijdu v devět hodin, až zavřu závod a trochu se upravím. On byl srozuměn, chvíli se ještě díval, jak mi jde obchod, a odešel. V tom tedy také nebylo žádne osidlo.

Večer jsem si vzala božího hedvábí šaty, protože to byl přece jen pan inspektor, a jela jsem tramvají na Vinohrady. Čekal mne u vchodu, uvítal mě velmi uctivě a zavedl mě ke stolu trochu dál od hudby, abychom si prý mohli povídат. Já se na to moc těšila, protože já měla revma v pravé ruce, on v levé a mimoto gicht, tak to slibovalo poutavý večer. On opravdu začal moc krásně, jaká je ten reumatismus úpravná choroba, taková zářupatila a nebezpečná, jak se v těle rozléze, jak přeskočí i na jiné vnitřnosti, na cévy, jestli se nemýlím, a na srdece a tak vůbec, až je vlastně celý organismus ohrožen a nejdou skončit předčasnou smrtí. Taková zábava se mi tuze líbila, podotkla jsem tedy, že proti tomu je třeba se chránit správnou životosprávou, žádny alkohol, žádne maso, žádne kouření. On se minou živé souhlasil a už si nedal pivo, ale černou kávu. A začal opět znova, jako nějaký profesor, že i tak, při vši opatrnosti, je život reumatiků stále ohrožen. S tím jsem souhlasila, protože to je i můj názor na naš život.

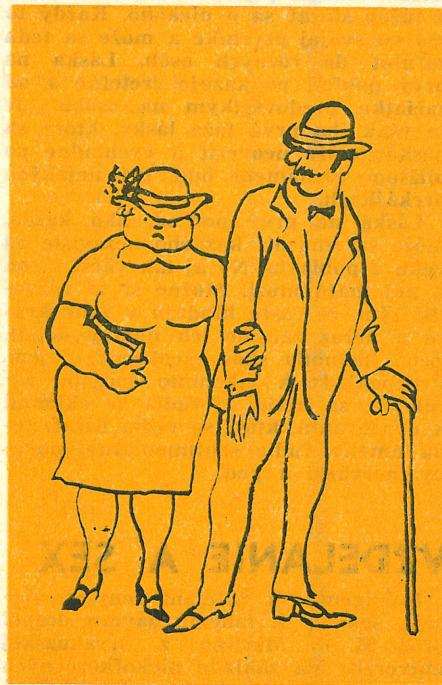
A on mluvil dál, čím dál poutavěji. O smutném údělu, a osudu, o tom, že je nutno pamatovat na zadní kolečka, jaký mám pěkný závod, že si všim, jak nobl zákazníci ke mně vlastnoručně chodí, a zase, že smrt je nám v patách, a samé takové poutavé věci, že jsem byla celá unesena. A když viděl, jak tonu v nadšení, naklonil se ke mně, až se mi hlava zatočila, a pošeptal mi, slavný soude, šeptem mi pošeptal docela důvěrně, že tak rozšafná dáma, jako jsem já, neměla by to nechat jen tak — a měla by se dát pojistit na život. Odpověděla jsem mu jako prostá obchodnice, že takový návrh nepřichází u mne v úvahu, ježto jsem osamělá a žádných příbuzných nestává. A pan inspektor na to, že co není, může být, co když by se rozhodla podat někomu srdece a ruku. Mně bylo z toho pomyšlení úzko, i řekla jsem, že tady není místo na takové řeči a že půjdu domů. On, že nemůže dopustit, aby mladá dáma šla v noci domů samotná. A tak mě vyprovázela a už do mne mluvil přímo, jaké by to bylo hezké, když bychom si my, oba zasloužili členové spolku reumatiků, podali ruce a spojili svůj osud a své léčení, on že má penzi a ještě přivydělá, jinak, že je volný a že může

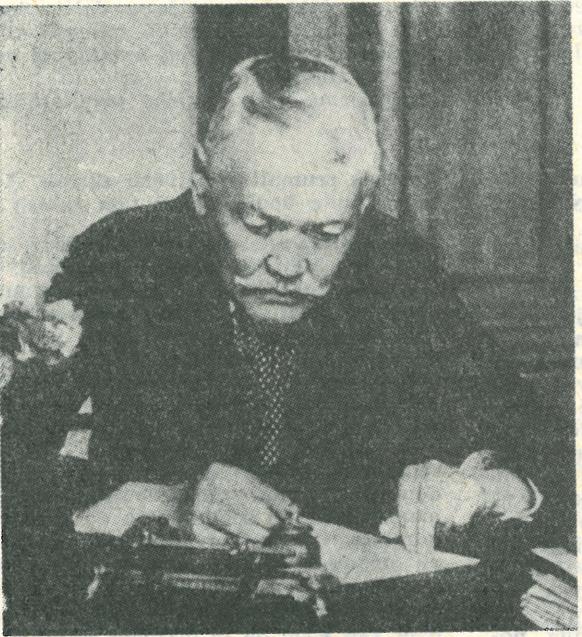
vyčerpány. Mamertek odpověděl, že už nic nechce, že mě přece nebude okrádat o mé věno a že naopak ze Slatiny přijede domů. A přijel a já koukala jako blázen: jako řimbuch přijel, slavný soude, jak řimbuch vypasený, opálený, v očích mu to jen hrálo. „Inu rašelina, Emilko,“ povídala, „rašelina je

EDUARD BASS

byl můj milovaný Mamertek a Mamertek přišel a pláčem, že než se v tom kvelbu natrvalo usadil, musí napřed do lázní, aby se mu to nejake nevyrazilo. Já souhlasila, a protože Mamertek nevládl žádnou hotovostí vybral jsem za záložny dvě tisícovky po mamine a Mamertek si odjel do Píšťan. Z našeho spolku tam získal nějaké slevy, ale brzy psal, že jeho případ je mnohem těžší, než doktori myslí, že tam bude musit zůstat déle a že je tam strašná drahota, abych poslala ještě tři tisíce. Pak psal, že se mu to náramně lepší, že tam budu muset taky a je škoda, že tam nejsem s ním, ale zatímže že potřebuje ještě dodatečnou kúru někde na horském slunci. Poslala jsem mu zase tři tisíce a on si odjel do hor. Odtamtud poslal naříkající dopis, že místo slunce přišly mlhy a deště a že je zas celý zkroucený a musí se léčit znova. Teď že do Píšťan nepojede, když je tam drah, ale do Slatiny, tam že je taky rašelina. Poslala jsem mu nové tři tisícovky, litovala jsem ho, jaký ho stihl malér, ale napsala jsem mu, aby s tím hleděl vyjít, úspory po mamine že jsou už

PAVOL ORSZÁGH-HVIEZDOSLAV

V dolnoravskom meste Dolnom Kubine, v noci zo 7. na 8. novembra, pred 55 rokmi dovršil svoj život najväčší slovenský básnik Pavol Országh-Hviezdoslav, ktorého celá tvorba je zviazaná s rodinou Oravou a so slovenským ľudom. Narodil sa 2. februára 1849 v malebnej dedinke pod mestáčnym Chočom — Vyšný Kubín, o ktorej potom vo svojej básni písal:

V doline jarej moja dedina,
vencami modrých vrchov objatá.
Akoby bola celá zo zlatá,
Čaľupy nizke kryté diamantmi...
Zlatá dedinka, rodisko moje!

V rodicovskom dome Országhovcov, ktorí mali prímenie Vyšnanov, a v prostredí krásnej oravskej prírody Hviezdoslav prežil svoje detstvo. Jeho rodny dom nevydržal ľáčku času. Dnes sa na jeho mieste nachádza pamätník z kamenných kvádrov s nápisom: „Na tomto mieste stál rodny dom Hviezdoslava“.

L'ÚBIM ŤA

Do našej krajiny prichádza každý rok čoraz viac návštěvníkov z cudziny, a to tak v lete ako aj v zime. Zároveň mnoho našich obyvateľov cestuje do zahraničia. Na takúto príležitosť sa treba dobre pripraviť aj... jazykove. Nehovorime o plnej znalosti cudzich jazykov (lebo to sa nedá tak rýchlo dosiahnuť), bude však zahodno poznat aspoň najnutnejšie zvraty. Aké? Samozrejme „l'ubim ťa“. Tu je niekoľko jazykových verzií tohto vyznania:

I love you (anglicky); Neh' abbek (arabsky); Gue siren ez kez (arménsky); Me ho kar (bretónsky); Jeg holder af dem (dánsky); Je t'aime (francúzsky); Sas agapô (grécky); Yo la amo a Usted (španielsky); Ik bemin U (holandsky); Wata kusiba anata suki musu (japonsky); Asz tawi milu (litovsky); Ich liebe dich (nemecky); Wu vos amo (portugalsky); Ja lubil tebia (rusky); Ja te lubim (srbochorvatsky); Jag tycker om eder (švédsky); Sizi seveyorum (turecky); En teged széretlek (maďarsky); Io vi amo (italsky).

Teda s chutou do toho. Človek nikdy nevie...

LÁSKA NA PRVÝ POHL'AD

Existuje láska na prvý pohľad — tvrdí jeden z francúzskych vedcov R. Rueyr. Si napríklad na ulici, prechádzas okolo niekoho a zrazu preživáš akoby otrás. Odteraz vieš, že iba tá jediná stretnutá osoba môže v tvojich

lásku k rodnej zemi a rodnej reči vstupovala Hviezdoslavovi jeho matka Terézia, z domu Medzihradská, zase otec naučil ho vážiť si prácu slovenského roľníka a prácu vobec. O svojej láске k matke básnik potom napiše: „Matku som miloval nevyslovene a požehnával i v jej posvätnom prachu, veľ obetivu vychovateľku moju, prvú učiteľku v modlitbe i speve ... i mnohdy veľkú trpitelku.“ Pavol Hviezdoslav mal sotva trinásť rokov, keď ho poslali do škôl, lebo na malom hospodárstve nebolo prehľadné budúcnosť. Šiel študovať na maďarské gymnázium do Miškolca, kde ho ečarovala tvorba Petőfiho a iných maďarských básnikov a kde sa ozvalo jeho básnické nadanie. Bol to iba tretí rok jeho pobytu v cudzine, tretí rok štúdia na gymnáziu. Neskoršie po prechode na lycéum do Kežmarku, po zoznámení sa s tvorbou Andreja Sládkoviča, Sama Chalupku, Jana Kollára, a najmä pod vylyvom rodného domu, zvlášť matky, ale i svojho učiteľa Adolfa Medzihradského, po matke pribuzného, venoval sa mladý Hviezdoslav básnickej tvorbe. Prebudený národe píše už svoje básne v slovenčine, ktorej ostal už navždy verný. Najlepšie to zdôrazňuje jeho báseň Mňa kedys' zvádzal svet:

Ó, mojej matky reč je krásota,
je milota, je rozkoš, láska svätá;
je, vidím, cítim, celok života,
môj pokrm dobrý, moja čaša zlatá
a moja odev, ktorej neviem ceny...
Buď požehnaný, kto sa pohodil
v tom so mnou, trvá pritom nepremenný;
buď kliaty, kto sa zaprel, odrodil...

S novým pohľadom na svet 10-ročný gymnaziista Hviezdoslav v liste do svojho bývalého učiteľa Medzihradského vyznáva: „Veľký je svet, a predsa všetok zisk, krásu jeho obetujete za ten tichý kút, kde si sa narodil, kde si milé dni radosti v kole vrstvy veselých strávil — toto teda zanedbať — zabudnúť? Nie, na žiadnen pád nie!“ O tom, že Hviezdoslav nezostáva len pri rodnom oravskom kraji, ale vidí, že patrí k slovenskému národu hovoriaj aďalšie slová toho istého listu: „... lenže vyšie ešte blíč túžba, vyšie opiera zraky duša moja, vyšie volá zápal — vyšie — viacej pre národ!“ Týmito hlbokými citmi k rodisku, rodine a národu sú preplňené Hviezdoslavove báśnie. O týchto troch veciach vraví jeho báseň Mať moja dobrá. Jednoznačne hovorí aj o odhodlaní prinášať najväčšie obeť v službe pravde, ktorej nemôže nahradíť výhoda, dobrá pláca alebo sláva, ale iba vedomie zmyslu plnosti vlastného života, na strane svojho utlačovaného ľudu, a nie na strane utlačovateľov, proti krvide. V ďalšej časti tejto báseň píše:

Na tejto strane, kam ja volil cestu,
je krušno, pravda. Ale nevinnosť,
i tá nebeská, musela, hľa, k miestu,
kde kríž a smrť: to pravdy zmužilost
podstúpiť dáva ľahko i nerest tú;
na žiti nič — na pravde iba dost...

Postupne dozrieva Hviezdoslavova básnická tvorba, až sa stáva jedným z vedúcich predstaviteľov svojej generácie. Svoju prvú básnickú zbierku — Básnické prviosienky Jozefa Zbranského, venované Andrejovi Sládkovičovi, vydal 19-ročný Hviezdoslav v Kežmarku. V roku 1870 odšiel do Prešova študovať právo. Stáročný Prešov bol už vtedy známy kultúrnym centrom a študovalo tu veľa známych tvorcov slovenskej národnej kultúry. Okrem iných Július Botto, Daxner, Michal-Miloslav Hodža, Mikuláš Stefan Ferienčík, Ján Chalupka, Janko Jesenský, Mária Martáková-Rázusová a mnohí iní. V Prešove vznikli aj Hviezdoslavove ďalšie básne inšpirované slovenskými ľudovými piesňami, ktoré vydal v zbierke — Piesne. Počas svojho štúdia v Prešove vydal Hviezdoslav spolu s Kolománom Banšelom v roku 1871 almanach Napred, v ktorom predstavili slovenskej verejnosti literárne práce mladej nastupujúcej básnickej generácie slovenských básnikov.

V roku 1875 básnik si zvolil pseudonym Hviezdoslav a od roku 1872 po ukončení štúdia pracoval v Dolnom Kubine ako koncipient u advokáta Nádašiho. O rok neskôr odišiel do Martina, v tom čase navštívil Prahu pri príležitosti Jungmannových slávností a zoznámil sa s mnohými českými básnikmi i inými predstaviteľmi českého kultúrneho života. V roku 1874 Hviezdoslav sa opäť vrátil do Dolného Kubína a pracuje ako praktikant na súde. Tu aj prednesol svoju prvú politickú reč na obranu slovenských gymnázií, ktoré po zatvorení Matice slovenskej vtedajšie maďarské úrady zatvárali na Slovensku. Tým sa skončila aj štátnej služby Hviezdoslava, ktorý odišiel do Senice, aby sa pripravil na advokátsku skúšku. Ako advokát pôsobil od roku 1879 v Námestovе na Hornej Orave, kde za dvadsať najplodnejších rokov svojho života vytvoril podstatnú časť svojej básnickej tvorby. Jadrom jeho tvorby sa stali epické skladby zo života oravského ľudu, ktorého život naopak nebol radostný: „z každej strany prikovaný k hrude nevoľný môj rod...“ — znejú slová básnika, ktorý v inej básni píše:

Ved' biedna je tá naša Orava;
namiesto chleba ušlo sa jej skaly,
zač potom je i celá boľavá,
jak pieseň ľudu trpko nad ňou žiali.

V básni Čo natrudí sa, ach náš ľud Hviezdoslav volá:

Ej, tvrdo ľud náš hrdlači,
než z chleba sebe i nám krája;
tot, Adam, k tŕniu, k bodlačí
zahnaný z blaženého raja.
Ó, vážme si ho! Bo z nás čože,
Nech on by ruky na klin dal?
A ty mu požehnávaj, bože,
zaslúži, bys' ho požehnal!

Básnik videl nielen prácu a trpký život slovenského ľudu, ale aj jeho spoločenské a národné poslanie, čo aj ospevuje v básni Orač a kosec:

nej káve. Domáce povinnosti ju nezaujímajú. Vybaľuje iba tie najnutnejšie. Stará sa hlavne o jedlá. Tie sú chutné a pravidelné. Môže sa stať, že doma chybí soľ, ale nikdy káva.

Známa francúzska herečka Michel Mercierová, ktorú poznáme z mnohých filmov o Angelike premietaných v našich kinach.

PÄT OBRAZOV

PRAVDY

ŽENA-HODINKY: vstáva už o 5.—6. hod. ráno. Kým odíde do práce dom je už uprataný a obed pripravený (len ho zohriať). Byt udržiava vo vzornom poriadku, až v zamestnaní vyniká pracovitosťou a svedomitosťou. V tom vidí svoje životné poslanie, lebo sama pre seba má príliš málo času. Nestará sa o svoj odočinok a zábavu.

ŽENA-TORNÁDO: pracuje nesystematicky. Raz sa ponáhľa ako búrka, upratuje, robí nákupy, nespí do neskornej noci, a nasledujúci deň celé hodiny číta, vede dlhé telefonické rozhovory a pod., aby sa opäť pustila do práce ako víchor.

ŽENA-ODALISKA: je to osoba večne upracovaná a večne unavená. Stále je chorá a niečo ju trápi. Neustále o tom hovori. Neznáva trebars najjednoduchšiu organizáciu času. Sama sa považuje za veľmi citlivú a jemnú. Osoba tohto typu má ostatne často dobré srdce.

ŽENA-INTELEKTUALISTKA: veľa času venuje práci vo svojom povolaní, rada o nej dlho a veľa hovori. Domu sa venuje menej, iba toľko, kofko jej to dovolí zbývajúci čas. Niekedy niečo uprace, niečo uvarí, ale na obed je aj tak najčastejšie praženica. Mnoho žien je však úprimne závidí osloboedenie sa od domáčich prác.

ŽENA-NEPRÍTOMNÁ: veľa číta, má hodne vedomostí. Vyhľadáva život a jeho radosti pri dobrej knihe, peknej hudbe z gramofónových platní a chut-

LÁSKA NA PRVÝ POHL'AD

Inteligentné a vzdelané ženy sú viazej... sexi — k takému záveru dospel prof. M. de Martino z syrakuskéj univerzity na základe niekoľkoročných výskumov. Tvrdí o. i., že vzdelaná žena nič nestráca zo svojho čara. Naopak — je ovela jemnejšia a citlivejšia. Jej erotické potreby sú silné a snaha po ich uspokojovaní — ovela rozhodnejšia. Napriek tomu muži nevyhľadávajú príliš vzdelané ženy. Príčina je jednoduchá: inteligentné ženy viazej vidia a viazej vyžadujú. Zbavujú teda mužov mnohých ilúzií, najmä týkajúcich sa ich mužnosti.

Ó, hej, drž sa, ľud môj, pridrž svojej zeme
tela tykadly tak, ako vlákny citu!
Len v nej môže vzrást, môž skvinúť twoje
semä —
Nepust z rúk, skôr zveľaď časť tú i recitú:
gruntom ona, stupne v kaštieľ blahobytu...

V Námostove vznikli Hviezdoslavové cykly Sonety, Žalmy a hymny, krátke epiky i básne na bielecké témy a iné jeho veľké diela, najmä Ezo Vlkolinský, Gábor Vlkolinský a Hájniková žena, v ktorej básnik ostro vystúpil proti mrvavne poklesutej aristokracii a slovenskej šľachte, ktorá žila z mozoľov a potu pracujúcemu ľudu. Pre hrdinu Mišku Čajku a Hanku zo známej aj u nás Hájnikovej ženy zobrajal si básnik za vzor mladého horára Lacha a jeho ženu, ktorí bývali v zachovanej dodnes hájovni v Rovnici na Podhrázi. Počas pôsobenia v Námostove básnik napísal aj Letorosty, v ktorých zaznieva jeho zúfalý hlas po strate najbližších.

V zreteľnej podobe Hviezdoslav zachytí vo svojej tvorbe základné tendencie vtedajšej doby, odhaloval rozpor medzi šlachtou a ľudom a odsuzoval svet zemianstva i vznikajúceho dedinského boháča. Postavil sa za morálne zdravým ľudom a vzdával hold jeho pracovitosti. Súčasne vyznával lásku slovenskej prírode, v ktorej tento ľud žije a pracuje. Vo svojej básni K vám urodzeným, veľkomožným Hviezdoslav udiera na pánskych vykorisťovateľov, varuje ich, že mrvavne čistý ľud pôjde svojou cestou i bez nich. Tento hlas Hviezdoslava sa ozýva aj v jeho mnohých ďalších básniach. O pracujúcim ľude napíše v básni Tak herolde ty...:

My základom sme, budova kde stojí,
nie dlaž, jak tára panský darmošťap;
drep, penol... sme prúd, lod' čo plaví čule,
prúd v krvi hen, tu prejavený v znoji;
a vely sme, čo neleňošia v īle...
nos, trúde, med tiež, ak nie, hladom skap!

Básnik zároveň vyjadruje pevné presvedčenie, že príde čas, keď sa postavenie ľudu zmení:

No príde koniec vekom týmto besným,
kde sa vztekly vráh v prieplast zavalí:
Strasie raz Samson, keď mu vlasy vzrastú,
bútľavým trámom vašej povaly!

V roku 1899 už 50-ročný Hviezdoslav sa vracia na odpočinok do Dolného Kubína, kde vznikajú jeho lyické cykly Stezky, Dozvuky, rad kratších básni a tragédie, z ktorých najznámejšia je Herodes a Herodias, — jedno z vrcholných diel slovenskej dramatickej tvorby predprevratového obdobia. Súčasne Hviezdoslav obohacoval slovenskú kultúru prekladmi svetových klasíkov — Shakespearea, Slowackého, Mickiewicza, Schillera, Goetheho, Puškina, Petöfího, Lermontova a iných.

Reakciou na prvú svetovú vojnu boli Hviezdoslavove Kravé sonety, ktoré básnik napísal už v roku 1914, ale knižne mohli vyjsť až v roku 1919. Hviezdoslav protestoval v nich proti vojne, vytvoril

jej ničivý obraz a ukázal jej tragicke následky. Položil aj otázku zodpovednosti za vojnu. Konca vojny dožil sa Hviezdoslav vo vzniknutej samostatnej Československej republike. V roku 1918 v panteóne pražského Národného divadla prednesol svoj pamätný pozdrav Bratom Čechom a neskôr napisal rad príležitostných básni. Vo svojej básni Bratom Čechom písal:

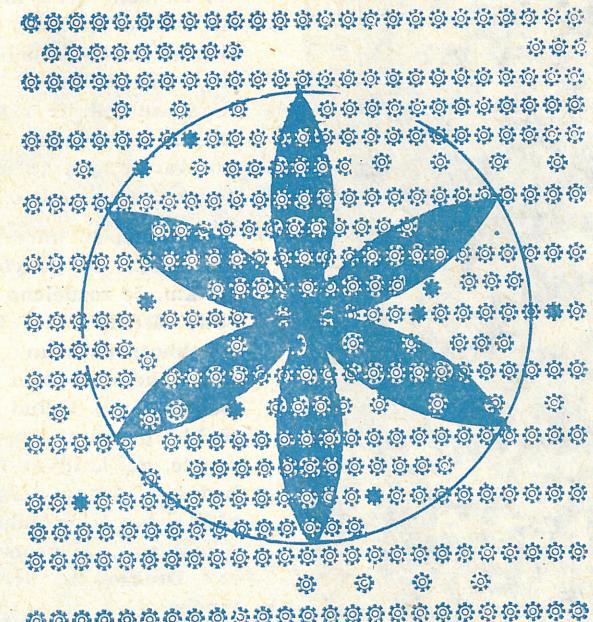
Sme bratia — milujme sa bez podmienky,
bez zretel'ov, jak ponime to vráh:
ten stavajúci naše nad odtienky,
na bralach našich pri — hrad svojich bláh;

Básnické dramatické i prekladateľské dielo Pavla Országha-Hviezdoslava, obrovské svojim obsahom i dosahom, patrí k trvalým hodnotám slovenského literárneho dedičstva. Kulminuje ním literárny vývin 19. storočia, vytvára predpoklady a impulzy pre formovanie sa modernej slovenskej poézie. Neprestáva byť hlboko národným a demokratickým. Vo Hviezdoslavovej lyrike a epike sa nachádzajú všetky základné problémy, ktorími žil človek a ľudstvo jeho doby.

V roku 1954, na 33. výročie pohrebu veľkého básnika, v Dolnom Kubíne bolo otvorené literárne múzeum Pavla Országha-Hviezdoslava. Základný materiál pre múzeum poskytla básnikova manželka, ktorá starostlivo opatrola pamiatky po slávnom manželovi. Na počesť básnika prebieha každročne recitačná súťaž mládeže — Hviezdoslavov Kubín.

Ked' budete v Dolnom Kubíne nezabudnite navštiviť Hviezdoslavovo múzeum.

ADAM CHALUPEC

slovník Života

(26)

POESKY	SLOVENSKY	ČESKY
aktywista	aktivista	aktivista
akustyyczny	akustický	akustický
akwaforta	lept	lept
akwarela	akvarel	akvarel
akwizycja	akvizícia	akvizice
alarm	poplach	poplach
alarmujący	poplašný	poplašný
albowiem	alebo	neb, neboť
alchemia	alchymia	alchymie
aleja	aleja	alej
alfabet	abeceda	abeceda
alians	spojenectvo	spojenectví
alie-	odcu-	odcizení,
nacja	dzenie	alienace
alpejski	alpský	alpský
altana	altán,	altán,
aluzja	besiedka	besídka
amant	narážka	narážka
amator	titel,	titel,
ambasada	milovník	milovník
poselstvo	amatér	amatér
ambieja	veľvyslanectvo	velvyslanectví
ambona	vyslanectvo	vyslanectví
amory	ctižiadosť	ctižadlosť
amortyzacja	kazateľnica	kazatelná
	milkovanie	milkování
	amortizácia	amortizace

andróny	táraniny	žvásty, tlachy
aneksja	anexia, zábor	anexe, zábor
anémia	anémia,	anémie,
	chudokrvnosť	chudokrevnosť
angažować	angażować,	angażować,
	zamestnać	zaměstnat
animusz	odvaha,	odvaha,
	zanietenie	verva
anioł	anigel	anděl
ankieta	anketa	anketa
anonim	anonim	anonym
anons	inzerát	inzerát
antałek	súdok	soudek
antrykot	kotleta	kotleta
antyk	antika	antika
antyczny	antický	antický
antypaństwowy	protištátny	protistátní
antypoda	protinožec	protinožec
antypokojowy	protimierový	protimírový
antyre-	protinábo-	protinábožen-
ligijny	ženský	ský
antyrewo-	proti-	proti-
lucijny	revolučný	revoluční
antyrządowy	protivládny	protivládní
apetyt	chuť	chuť
aplauz	potlesk	potlesk
aprobata	potvrdenie,	potvrzení,
	súhlas	souhlas
aprowizacja	zásobovanie	zásobování
	apteka	lékárna

LUDIA ROKY UDALOSTI

OKTÓBER — ŘÍJEN

— 1.X.1946. Medzinárodný vojenský tribunál v Norimberku vydal rozsudok v procese hitlerovských vojnových zločincov. Proces proti hlavným hitlerovským zločincom v Norimberku trval vyše 10 mesiacov. Na lavici obžalovaných nesedeli najväčší zločinci: Hitler, Himmler a Goebbels, ktorí spáchali samovraždu. 30. septembra a 1. októbra prečítali rozsudok. 12 obžalovaných odsúdili na smrť: Goeringa, Ribbentropa, Keitla, Kaltenbrunnera, Sauckla, Jodla, Seyss-Ingvaru a Bormanna. Traja boli odsúdení na doživotný žálár, štyria dostali tresty od 10 do 20 rokov väzenia. V noci z 15. na 16.X.1946 r., rozsudky boli vykonané na všetkých odsúdených okrem Goeringa, ktorý vo väzení spáchal samovraždu a Bormanna, na ktorého vydali kontumačný rozsudok.

— 2.X.1944. Podpísanie aktu kapitulácie Varšavského povstania.

— 4.X.1431. Narodil sa Francois Villon, najväčší stredoveký francúzsky básnik (um. po r. 1463).

— 4.X.1741. Narodil sa Franciszek Karpiński, počedný básnik stamislavovskej doby v Poľsku (um. 16.IX.1825).

— 6.X.1944. Tohto dňa po víťazných bojoch 1. čsl. armádneho zboru utvoreného v ZSSR po boku Sovietskej armády na Duklianskom priesmyku, ako prvý vstúpil na prvé oslobodené územie Československej republiky 2. prapor. Deň Československej ľudovej armády.

— 7.X.1944. Realizujúc program obsiahnutý v Manifeste PVNO (PKWN) bol povolený k životu apárat verejnej bezpečnosti, ktorého úlohou bola ochrana mladej ľudovej mocí a základov ľudovedomokratického zriadenia. 27. júla 1944 PVNO schválil dekrét o utvorení Občianskej milície, schválený Krajinou národnou radou na jej prvom zasadnutí 15. augusta 1944. Na zasadnutí vlády dňa 7. októbra 1944 prerokovali text dekrétu o Občianskej milícii, ktorý ten istý deň bol schválený a uverejnený v Zbierke zákonov (Dziennik Ustaw). Tento dátum je oficiálne uznávaný ako deň utvorenia Občianskej milície a rok-ročne sa oslavuje ako svätočné bezpečnostné služieb a milície.

— 7.X. Štátne sviatok Nemeckej demokratickej republiky (výročie vyhlásenia NRD roku 1949).

— 12.—13.X.1943. V týchto dňoch pri Lenine v Bielorusku zvidela svoju prvú bitku 1. divízia pechoty Tadeusza Kościuszko. Ako súčasť sovietskej 33. armády 1. divízia PA dostala úlohu prelomiť hlboko rozbudované línie nemeckej obrany nad riekom Mirejou. 12. októbra o 10. hod 30. min. poľskí vojaci šli do útoku. Prešli rieku a dobyli dediny Polzuchy a Trigubovo; týmto prelomili prvú pozíciu nemeckej obrany v celej jej hĺbke. 13. októbra bielej 1. divízie sa sústredili hlavne na udržanie dobytého územia a rozšírenie prelomu v systéme nepriateľskej obrany. Všetky protiútoky hitlerovcov boli odrazené.

Bitka pri Lenine bola najkratšou bojovou cestou Poľskej armády do umučenej krajiny. Bola prvou bitkou poľských ozbrojených síl, v ktorej bola spoľočne preliata krv poľských a sovietskych vojakov a stala sa symbolom poľsko-sovietskeho bratstva v zbrani. 12. októbra — výročie bitky pri Lenine sa oslavuje ako sviatok Poľskej ľudovej armády, ktoréj bojová cesta skončila v Berline.

— 14.X.1861. Narodil sa Alois Mrštík, český romantický básnik (um. 24.II.1925).

— 16.X.1856. Narodil sa Oscar Wilde, anglický básnik a spisovateľ (um. 30.XI.1900).

— 19.X.1466. Po víťazstve vojsk kráľa Jana Kazimierza Jagellova nad Križiakmi bol podpísaný mier zvaný torunský. Bola zlomená moc Križiakov. Poľsko opäť získalo Pomoransko a časť Pruska s Warminskom.

— 22.X.1811. Narodil sa Franz Liszt, významný maďarský hudobný skladateľ a klavirista (um. 31.VII.1886).

— 23.X.1881. Narodil sa Pablo Picasso, jeden z najväčších španielskych a svetových súčasných maliarov, bojovník proti fašizmu.

— 23.X.1946. V Prahe vyšlo prvé číslo krajančského časopisu Československý svet, orgánu Československého ústavu zahraničného.

— 28.X.1791. Narodil sa Ján Chalupka, slovenský dramatický spisovateľ, autor divadelnej hry Kocúrkovo a mnohých iných významných diel.

— 28.X.1918. Po 300 rokoch nadvlády Habsburgovcov vznikla nezávislá Československá republika, spoločný štát dvoch rovnoprávnych bratských národov — Čechov a Slovákov. O pol storočia neskôr, 28. októbra 1968 Národné zhromaždenie z iniciatívy KSC schválilo ústavu o federálnom zriadení štátu, ktorú dva dni neskôr podpísal prezident republiky na Bratislavskom hrade.

— 29.X.—6.XI.1956. Suezska vojna, ktorá bola spôsobená anglicko-francúzsko-izraelskou agresiou na Egypt, ukončená vo výsledku intervencie Organizácie Spojených národov primerom a odsunutím cudzích vojsk z Egypta.

— 30.X.—4.XI.1921. V Národnom dome na Smíchove v Prahe sa konal zlúčovací zjazd jednotnej Komunistickej strany Československa.

— 31.X.1821. Narodil sa Karel Havlíček Borovský, význačný český básnik a novinár, revolucionár a protihabsburský bojovník (um. 29.VII.1856).

— 31.X.1451. V Taliansku sa narodil Krištof Kolumbus, vl. menom Cristoforo Colombo, španielsky moreplavec, ktorý r. 1492 objavil Ameriku (um. 20.V.1506).

NAŠE VELKÉ INVESTICE

Mohutné jeřáby jsou připraveny na betonových ložích a podle potřeby zvedají k mračnům svá ramena

STÁVA SA AJ TAKTO...

NÁJDENÉ

Istý Španiel našiel po šesťdesiatich rokoch niekoľko minci, ktorými sa hral ako diefa. Zabudol, že si ich schoval v škáre kamennej podlahy. Ale nie to je senzácia. Mince, ostatne zlaté, razené pred 200 rokmi, v poslednom období veľmi zdraželi. Teda Španiel sa odrazu stal zámožným človekom.

Už po 6 hodinách, lenže v sprivede lekára. Vysvitlo, že narušil hranice vtácej rezervácie, kde utržil mnoho úrazov na tele. Vtáky — namiesto aby ustúpili — zaútočili na vatreleca neberúc do úvahy, že má iba turisticko-sportové úmysly. Liečenie trvalo okolo poldruha mesiaca.

VÝSLEDKY KOOPERÁCIE

V ČSSR a Bulharsku, ako aj v niektorých iných socialistických krajinach — naposledy aj v krajinách Tretieho sveta — premáva na cestách stále viac nákladných automobilov Škoda-Madara, ktoré sú spoločným dielom priemyslu Bulharska a ČSSR.

Istý obyvateľ Islandu, považovaný ostatne za výborného chodca, chcel obísť dokola svoj ostrov. Vypočítal si, že výprava mu zaberie 11 mesiacov, 8 dní a niekoľko hodín. Vybral sa na cestu po rozlúčke so skupinkou svojich fanúškov. V celi sa objavil

tovaných v bulharských závodoch Madara v Šumene, ktorá začala v roku 1970 sa rýchle rozvíja. Doteraz, za päť rokov, zo Šumenského závodu vyšlo celkom 6,3 tisíc nákladných automobilov Škoda-Madara.

Zmluva o spolupráci predpokladá, že po dosiahnutí konečnej kapacity závodu, továreň v Šumene bude vyrábať 4000 nákladných automobilov ročne, pričom budú montované v 55% z bulharských súčiastok, ale na základe československej dokumentácie.

RAST PRODUKTIVITY

Rastie svetová fažba nafty z podmorských prameňov. Ako vypĺňa zo štatistik expertov OSN, v roku 1980 sa na celom svete z týchto prameňov bude fažiť 1,2 až 1,3 miliardy ton nafty, z toho najviac z fažných veží na pobreží USA (okolo 236 mln ton), z

britského sektora Severného mora (225 mln ton), zo sovietskych prameňov (130 mln ton), ako aj z prameňov Saudskej Arábie, Zjednotených arabských emirátov, Nórsku, Iránu a Nigérie.

Na vrch Athos — najmenšiu republiku v severnom Grécku — už niekoľko storočí nemajú vstup ženy a žiadne stvorenia ženského pohlavia. Naposledy grécky parlament opäť potvrdil toto privilegium. Teda mnisi sú tam ďalej bezpeční.

NAMIESTO ZISKOV — STRATY...

Rozmiestnené pozdĺž ulíc a na námestiah hlavného mesta USA

BEŁCHATOWSKI

ZLAT

Počátkem šedesátých let byla v oblasti Bełchatowa objevena velká ložiska hnědého uhlí a na začátku roku 1975 bylo rozhodnuto o zahájení této gigantické investice. V srpnu jsme s poslancem této oblasti Bronisławem Cieniewským navštívili uhlerný úsek Bełchatów, který se obhospodařuje první v pořadí. Před námi leží trať Piaski — Kucov, po níž osm až deset let budou jezdit rýpadla, rovnače zeminy a dopravníky. Nad námi se tyčí pětatřicetimetrová mohutná konstrukce. Je to rýpadlo, jedno z největších na světě; až bude jeho montáž dokončena, bude vysoké 74 metry a bude vážit 235 tun. S těmi metry zapolí montéři s vedoucím mgr inž. Leonem Wojnowským, který nám oznámil, že rýpadlo zahájí práci 15. května 1977. Bylo by záhadno přijet a podívat se, jak se ten kolos zakousne do země a namiří si to na Kucov.

Celé ložisko hnědého uhlí je dlouhé 40 km; šířka se pohybuje v rozmezí 1 až 1,5 km. Je rozděleno na tři úseky: Szczerów, Bełchatów a Kamińsk. Bełchatów je obhospodařován nejdříve. Ředitelství hnědouhelného dolu se ještě nachází v Bełchatowě. Odtud vycházejí příkazy. Každé posunutí musí být promyšlené a rychlé, za každým totíž stojí obrovské hodnoty, jak aktuálně přepočítávané na zlotty, tak také budoucí zisk. Klidně nám o tom vykládá generální ředitel Stanisław Drozdowski. Jeho klid je výsledkem mnohaletých zkušeností získaných v těžkém povolání ředitele, které vyučuje jakoukoliv improvizaci a vyžaduje fantazii. Nutno odlišovat detaily a umět obsáhnout celek. Ředitel nám říká, že úsek Bełchatów, jehož exploatace bude zahájena v katastru obce Piaski, má bilanční zásoby hnědého uhlí v množství 1 246 889 tisíc tun. Průměrná výška ložiska je 50 metrů a vrstvy vrchní zeminy zhruba 146 m. Je

to dobré uhlí s výhřevnou hodnotou 25 cal/kg. Právě se montuje rýpadlo zařízení a pracuje se na stavbě pro technické zázemí dolu. Odvodovací ložisko, školí a kompletuje se Hornické práce budou zahájeny v čtvrtletí 1977. Již nyní jsme povídali s tím, že se slavnostního zahájení těžby. Ředitel říká, že si ani nedovede představit, bychom u toho nebyli. Zve nás třeba Život, ví, že je jedním z nejčtenějších časopisů v okolí Kucova mezi zdejšími mědělci českého původu.

Odjíždíme z Bełchatowa, který docela jiný než jak jsme ho kdy psali. Provoz je tu velký, většinu jízdějí těžká dopravní vozidla. I tom výmluvně i četné díry na vozovce. Směr provozu, hlavně kyvadlový důl, elektrárna a zpět. Za městem racíme a hledíme na jeho panoramatické výhledy; řada moderních obytných domů. V šesti už visí záclony v oknech, je počátek rozvoje hlavního města doupětou.

Avšak nejenom Bełchatów získává v současnosti význam v tomto uhlenném boomu. Týká se i města vojvodství — Piotrkovia, bunalského, a konečně i celé země Bełchatowě se postaví nemocnice, školy, osazenstvo již obdrželo řadu nových středisek. Pro nejmenší výrobní prázdninové tábory a závodní školy. Pamatujeme se na všechno a na všechny. S radostí se díváme na hospodářství v sousedství dolu. Všude stojí hydranty. Zemědělství musí mít vodu, ačkoliv se soustavně dříví zložka uhlí. Uhlí totiž musí být mnoho suché — předpokládá se jeho vložení; avšak okolní zemědělství mít vodu. Bude totiž plnit důležité funkce jako zásobovací základna hornického

tzv. parkometre, čiže počítacie stroje, ktoré vypočítavanie času parkovania automobilov, prinášajú mestským orgánom Washingtonu nám predpokladaných ziskov — sú. Príčinu ustálila napríklad americká federálna polícia dvojročným vyšetrovaním. Sú približne 5 mil mil dolárov, ktoré by mohli dostať mestské pokladnice za dobie uplynulých desať rokov — práve z týchto počítacov — našli vo vreckoch najrozličnejších podvodníkov.

Prírodný unikát našli napríklad na okoli Dušauuu v Tatranskej SSR. Je to korytnačka dvomi hlavami. Zistili však, že má iba jeden žalúdok, čo je spôsobovalo, že počas jedla hlavy navzájom vytrhávajú travu. Korytnačku umiestnili do zoologickej záhrady.

rotou 250
lo a dál
e budov
odnájde se
kolektiv
ve firm
věřili s
zúčastnil
dítel m
stavit, je
tedy, ná
říjšich
ejšími

je des
týdny v
nou po
Hovor o
ozovkách.
vého, je:
m se ob
ráma, je
lých ló
ech — to
sta h

iská na
i hlavní
wa Ty
země. V
s 00
u reke
vyrůsají
kolky a
a všechn
odáří sví
červené
dostatek
ňují o
aximáln
zušlech
í m si
u úlohu
a en

e pre
ania
kým
testo
stra-
ledy
(po
koro
mali
ob-
kov
sa
nej-

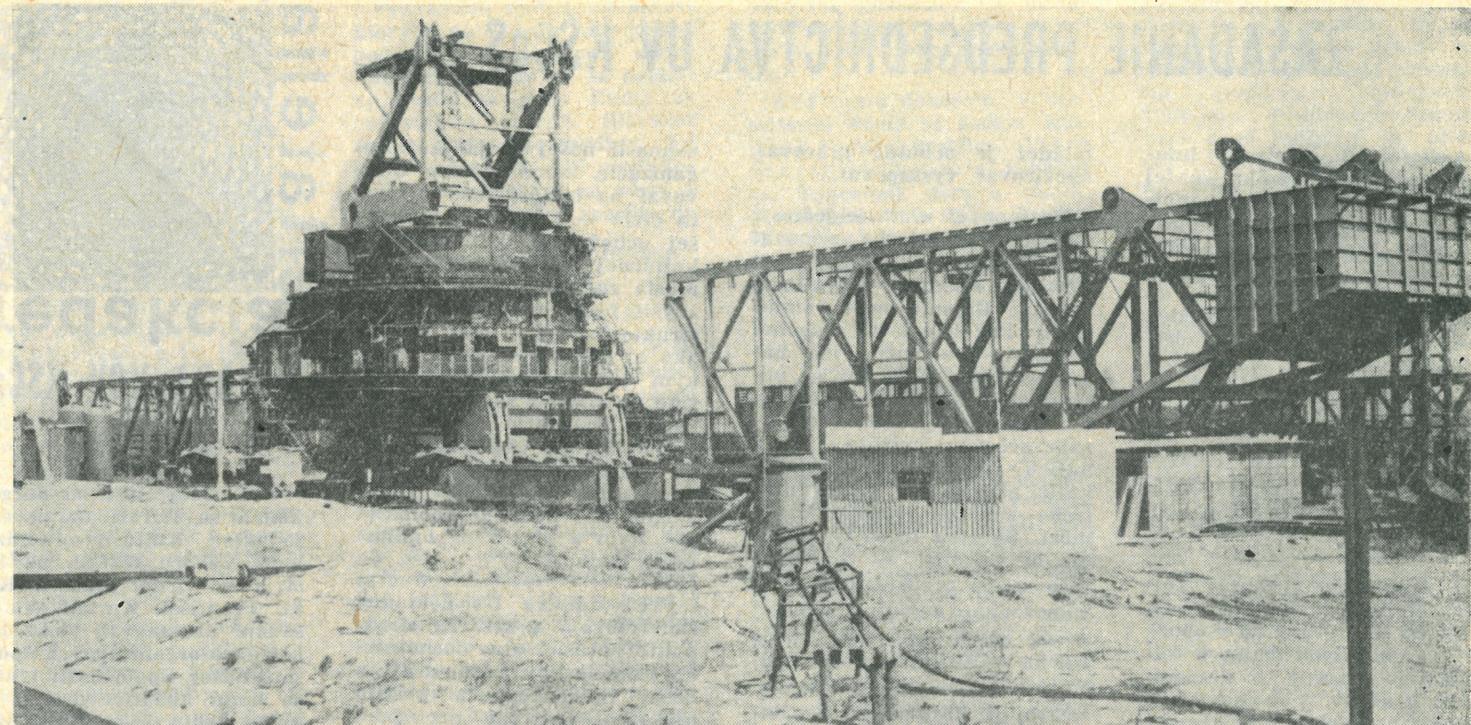
s
že
őze
si
po-
v

getické soustavy. Myslím že to bude vypadat tak, že jeden rolnický syn bude zde zeměstřán jako důlní inženýr a druhý jako zemědělský inženýr. Kandidáti jsou prozatím žáky hornických škol, Základní hornické školy v Belchatově, odbočky v Zelově a „ZSG“ v Kiešku. Letos byl nadbytek uchazečů, především místních a z okolí. A to znamená, že zde vskutku začalo „vonět“ uhlí. Mladí lidé — přes 500 učňů, spojují s uhlím velké naděje stejně jako celá země, která čeká na levnou energii.

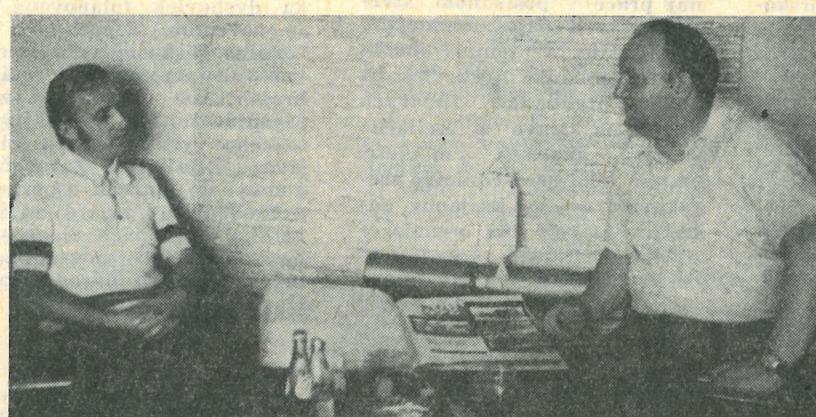
Nutno také vědět, že elektrárna Belchatov bude jednou z největších hnědouhelných elektráren na světě. A také to, že výroba elektrické energie v belchatowské elektrárně bude činit přibližně 40% veskeré výroby elektrické energie ve státě z roku 1974. V budoucnu napíšeme o elektrárně podrobněji. Prozatím její staveniště vypadá jako po vpádu velkých robotů. Na obrovském prostranství uprostřed lesů jsou soustředěny stroje a také pozemní práce. Vedle se staví nová silnice a železniční trať. V první fázi se staví elektrárna s finálním výkonem 4320 MW a výrobou 27,8 miliard kilowattodin elektrické energie za rok. Poprvé se zde použijí energetické bloky s výkonem 360 MW. Je to důležitý úsek výstavby, protože — jak také hlásá heslo — země čeká na megawatty.

První uhlí dostane elektrárna v roce 1980. A v roce 1985 dosáhne důl finální těžní kapacity 38 — 40 milionů tun hnědého uhlí. Není to daleká budoucnost; přiblížuje ji každý den usilovné práce dělníků a inženýrů, všech, kdož tvoří a pomáhají budovat Belchatowskou průmyslovou pánev.

Text a snímky:
M. KAŠKIEWICZ

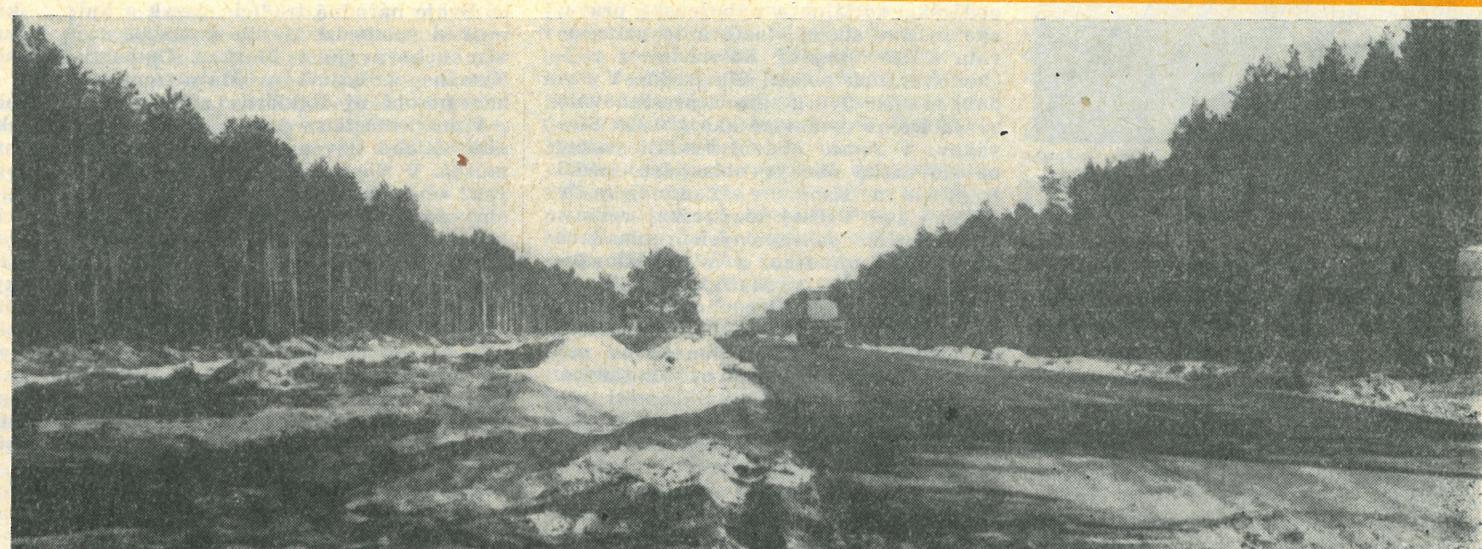
Mohutné rýpadlo v cíle nádherě. Skoro deset let se bude plazit z obce Piaski do Kucova a vydobývat drahé hnědé uhlí

Poslanec Bronisław Cieniewski hovoří s generálním ředitelem hnědouhelného dolu a elektrárny Belchatów mgr inž. Stanisławem Drozdowským

Pracovní brigáda při práci. Klid, soustředěnost a odbornost — to jsou vlastnosti budovatelů našeho moderního průmyslu

Typické staveniště nových dopravních tepen spjatých s dolem a elektrárnou

CHORoba Z POVOLANIA

Istý gentleman menom John Brehan, bývalý riaditeľ americkej automobilovej koncernu Ford, zažaloval k súdu svoju firmu, a žiadal odškodenie vo výške 1,3 mln dolárov. J. Brehan reprezentoval svoj koncern vo Švajčiarsku, Rakúsku a v Holandsku a mal značné úspechy. Bol však prepustený z práce, keďže sa stal alkoholikom.

Bývalý riaditeľ tvrdí, že z titulu svoje funkcie sa musel zúčastňovať nespočetných pohostení a banketov čoho následkom je alkoholizmus. Brehan tvrdí, že jeho alkoholizmus treba považovať za chorobu z povolania.

CESTY A AUTOMOBILY

Poľsko patrí k európskym krajinám so strednou hustotou cestnej siete. Máme celkom 303 750

km ciest v krajinе, v tom 265 000 mimomestských ciest. Ciest s tvrdým povrchom máme 163 000 (spolu s mestskými cestami), z toho v sieti štátnych ciest je 65 000 km. Priemerná hustota ciest na 100 km² činí 52,5 km. Pred rokom sme mali registrovaných vyše 3 723 000 vozidiel, z toho 370 540 nákladných automobilov, 920 312 osobných automobilov, skoro 50 000 autobusov, 387 836 traktorov a 1 933 324 motocyklov. Priemerny ročný prírastok počtu automobilov číni 6,2% a osobných automobilov 18,4%.

Koniec s dlhými vlasmi! Takto by sa dalo charakterizať novú mládežnickú módu v mnohých krajinách. Mládež, aby sa líšila od dlhovlasých „starších pánon“, má vlasy nakrátko gestrihané.

KEDYSI SLÁVNA TWIGGY

Pred 10. rokmi sa pre mládež v mnohých krajinách stala svojho druhu idolem mladá anglická modelka Leslie Hornsbyová, známa pod menom Twiggy. V tom čase sa veľa písalo o vplyve Twiggy na spôsob oblekania a rozšírenie módy na štíhlú dievčenskú postavu. Twiggy bola totiž ploská ako doska, mimořadne chudá a vôbec nezodpovedala akýmkoľvek predstavám o sexe. Hovorilo sa, že móda „na Twiggy“ znamená svojho druhu protest proti kultu bujnej ženskosti.

Casy Twiggy — modelky mali a niekoľko rokov sa vôbec nespomínať na jej ďalšie osudy. Až naposledy sa Twiggy opäť stáva slávna a filmoví kritici ju začínajú nazývať „anglickou Brigitte Bardotovou“. Debutovala v hudobnom filme, stáva sa uznanou speváčkou, vystupuje na veľkých anglických scénach. Ibaže je o 10 rokov staršia (má dnes 27) a vôbec nezpomína bývalé chudé, ploské dievča.

ZASADANIE PREDSEDNÍCTVA ÚV KSČaS

Ochotnické umelecké hnutie patrí od vzniku našej Spoločnosti k najvýraznejším formám kultúrnej činnosti našej krajanskej organizácie. Neraz už zaznamenalo významné úspechy. Avšak od istého času pôsobnosť našich folklórnych súborov, divadelných krúžkov či hudobných skupín známe ochabla. Je to mimoriadne dôležitá otázka a práve preto zhodnoteniu aktuálneho stavu našich súborov bolo venované posledné zasadanie predsedníctva ÚV KSČaS, ktoré sa konalo 19. septembra t.r.

Z prednesených správ kultúrnych inštruktorov zo Spiša a Oravy vyplývalo, že v oboch týchto oblastiach máme 5 folklórnych súborov, 5 divadelných krúžkov, 7 dychoviek, 6 ľudových kapiel, mládežnícke skupiny zábavnej hudby... Optimistické čísla. Ovšem, súboru existujú, lenže ich v tomto počte akosi nevidno. Aj krajania z Oravy a Spiša už dlhšiu dobu märne čakajú na ten či onen folklórny súbor buď divadelný krúžok, aby ich kultúrne zabavil, prinesol rozptýlenie po ťažkej každennej práci. A predsa — ako sa to zdôrazňovalo a ako sme sa aj sami presvedčili v rozhovoroch s ochotníkmi počas našich redakčných potuliek —

mládež je ochotná pracovať, nacvičovať, vystupovať...

Vystupovať — to je jedna z otázok, ktoré treba venovať veľkú pozornosť. Nemožno rozvíjať umenie iba kvôli umeniu. Umenie musí čomusi slúžiť. Podobne je to s našimi súbormi — nemožno iba nacvičovať bez toho, aby sa potom nepredstavilo výsledky ich práce. A práve v tom, v zabezpečovaní vystúpení tak v našich krajanských strediskách ale najmä mimo nich treba súborom rozhodne pomôcť. Skrátka treba vystúpenia organizovať — zdôrazňovalo sa na predsedníctve ÚV. Samozrejme nemožno zabúdať — čo je rovnako dôležité — ani na ďalšie vybavovanie súborov krojmi a hudobnými nástrojmi. Zároveň sa konstatovalo, že je ešte stále nevyriešená skutočne pálčivá otázka odbornej inštruktorsko-choreografickej pomoci pre naše folklórne súbory.

Začalo jesennzo-zimné obdobie, ktoré v našej Spoločnosti malo byť obdobím najživnejšej kultúrnej pôsobnosti. Treba ho preto čo najlepšie využiť pre náležitú prípravu všetkých ochotníckych súborov, o to viac, že sa rýchlo blíži 30. výročie vzniku a pô-

sobnosti našej krajanskej organizácie, ktoré budeme oslavovať na budúci rok. V tomto diele — zaktivizovania našej ochotníckej pôsobnosti a kultúrnej činnosti vôbec sa musia zúčastniť všetci; musia zvýšiť úsilie tak kultúrní inštruktori a Ústredný výbor, ako aj miestne skupiny. Všetkým nám predsa záleží, aby sme na budúci rok pri bilancovaní výsledkov našej 30-ročnej kultúrnej pôsobnosti mohli s hrdosťou a spokojnosťou povedať, že vynaložené úsilie nebolo zmárené, že obohatilo nás život o trvalé, nepominuteľné hodnoty.

Predsedníctvo ÚV dôkladne zanalyzovalo a kriticky zhodnotilo súčasný stav ochotníckej umeleckej pôsobnosti v našej Spoločnosti a prijalo niekoľko opatrení pre jeho zlepšenie. Zároveň sa oboznámilo s programom kultúrnej práce v poslednom štvrtroku t.r. K najvýznamnejším podujatiám v tomto období patri prehliadka dychoviek na Spiši, prehliadka ľudových kapiel na Orave a recitačné súťaže školskej mládeže. Okrem toho predsedníctvo prerokovalo otázky krajanov obojarov a celý rad organizačných záležostí.

JAN ŠPERNOGA

Plán volebných schôdzí MS KSČaS na Spiši vyzera nasledovne:

3. X. — v Krempachoch
10. X. — v Novej Belej
17. X. — vo Fridmane
17. X. — vo Falštine
24. X. — v Nedeci
24. X. — v Nedec-Zámku
31. X. — v Kacvíne
7. XI. — v Nižných Lapšoch
7. XI. — vo Vyšných Lapšoch
7. XI. — v Lapsanke
28. XI. — v Tribši
28. XI. — v Čiernej Hore od Tribša
- 5.XII. — v Jurgove
- 5.XII. — v Čiernej Hore od Jurgova
- 12.XII. — v Repiskách
- 19.XII. — v Durštine

JÓZEF BRYJA

VATRY

V súlade s rozhodnutím podady na ÚV KSČaS z 15. augusta, ako aj porad aktív Spoločnosti na Spiši a Orave — 29. augusta t.r. konali sa v miestnych skupinách tradičné vatry, usporiadane na počesť 29. výročia vzniku našej krajanskej organizácie — KSČaS, ako aj 31. výročia víťazstva nad fašizmom a 32. výročia Slovenského národného povstania. Prvý raz zahoreli krajaní ohne pri priležitosti 20. výročia KSČaS v roku 1967 — ako symbol víťazstva, priateľstva a jednoty. A odvtedy sú tradičným výročným podujatím našej krajanskej organizácie na Orave a Spiši.

Tohoročné vatry, ktoré sa

PRECHÁDZKA PO BÉKÉSCSABE

Vyhovujúc želaniam našich čitateľov, aby sme viacej informovali o krajanoch vo svete, prinášame na týchto stránkach niekoľko postrehov zo slovenského kultúrneho hnutia, ktoré rozvíjajú Slováci v MlR.

Historicko-ekonomicke podmienky, aké existovali na Slovensku v dôvnej minulosti, vynútili si smutnú emigráciu časti slovenského národa za hranice. Sťahovanie sa za chlebom a strechou nad hlavou prebiehalo do rôznych krajín až po prvé desaťročia nášho stočia. Od konca 17. stor. Slováci návýz odchádzali z rodínnych hôr a dolín najmä na vojnou zničené a vylúdené roviny tzv. Dolnej zeme v južných oblastiach vtedajšieho Uhorska. Bol to veľký feudálny kolonizačný proces, ktorý nastal v Uhorsku po vyhnani Turkov z krajiny. Sťahovali sa tam utečenci z poddanského jarma, buď boľli presídľovaní pánni alebo aj orga-

nizovane prisťahovávaní uhorským štátom.

Na Dolnej zemi dostávali väčšie hospodárske, sociálne a náboženské práva, ako mali v starej vlasti, a to prisťahovalo ďalšie skupiny kolonistov z najchudobnejších oblastí Slovenska. V období takmer dvoch storočí prestávalo so na Dolnej zemi viac ako 200 000 Slovákov. V tomto období vznikli početné slovenské obce v oblastiach medzi Dunajom a Tisou, v Zadunajsku, v južnom cípe Veľkej maďarskej roviny, v severných pohraničných oblastiach dnešného Rumunska a v juhoslovenskej Vojvodine. V Maďarsku Slováci žijú na severnom stredohorí, najmä na východ od rieky Bodvy a v údoli Hernadu, v oblasti, ktorá donedávna patrila k najchudobnejším v Maďarsku. Napriek dvestoročnej odlúčenosťi nezabudli na svoju rodinu zem. Medzitým sa ich potomkom zmenili životné podmienky. Veľa sa zmenilo v ich odevi, ale predsa zachovali si svoju osobitosť, reč a nedotknuté novým prostredím spevy, tance a zvyky vynesené zo starej vlasti — z dediniek Pohronia, Liptova, Gemera či Oravy.

Dnes sú v Maďarsku organizovaní v Demokratickom zväze Slovákov. Majú svoje školy vrátane katedry slovenčiny na univerzite v Budapešti, národnostné kultúrne domy, vydávajú sa pre nich slovenské knihy a časopisy, rozvíja sa ľudová tvorivosť, majú slovenské rozhlasové vysielanie.

V Hevešskej župe žijú Slováci v niekoľkých dedinkách. Slovenčina sa tam vyučuje na školách a v materskej škole. Svoje národné tradície, jazyk a kultúru si spomedzi týchto dediniek najviac uchovávajú v Markaz, Domoszló, Kisnára a najmä v Mátraszentimre, kde pôsobí aj folklórny súbor.

V budúcnosti sa počítia aj so založením stáleho slovenského národopisného múzea. V Nóradskej župe žijú Slováci v 22 obciach. Popri vyučovaní slovenčiny na školách majú tam svoje jazykové kružky a kluby v Bánku, Legende, Nóradsápe a inde. V každej obci majú svoje knižnice, zvyšuje sa počet ich umeleckých skupín, ktoré pestujú slovenské ľudové tradície. Každý rok sa konajú kultúrne podujatia, ako aj národnostný deň v Rétságskom okrese. V Terényi je otvorená stála výstava pamiatok ľudového umenia a plánuje sa rozšírenie stáleho slovenského múzea v Bánku.

Slováci v Bács-Kiskunskej župe dosahujú zase veľký úspech vo vedecko-zberateľskej činnosti, najmä maďarských a nemaďarských názvov v župe, ktorou sa zaobera ok. 400 zberateľov rôznej národnosti.

Roztrúsení maďarskí Slováci žijú aj v Borsódskej župe, kde úspešne rozvíjajú slovenské ochotnícke tanečné a spevácke skupiny v kultúrnych domoch a mládež poznačuje slovenčinu na školách. U Slovákov z obci Peštianskej župy, ktorá patrí medzi najväčšie ná-

rodnostné župy v Maďarsku, sa slovenčina ako predmet vyučuje na 15 všeobecnovzdelávacích školách. V umeleckej činnosti pekné výsledky dosahujú tunajší Slováci v 11 krúžkoch ľudových piesní a zvykov.

Rovnako pekné výsledky v rozvíjaní národnej kultúry a vyučovaní materinského jazyka dosahujú Slováci v Komáromskej župe. V piatich slovenských obciach sa žiaci zúčastňujú vyučovania slovenčiny v 11 skupinách a v piatich základných školách sa učí slovenský jazyk vyše 540 detí. Pôsobí tu na 13 slovenských súborov, z toho 5 speváckych, 4 tanečné, 3 kapely a jeden divadelný krúžok. Rozširuje sa tiež činnosť vlastivedných a národopisno-zberateľských klubov. V ústrednom národnostnom múzeu v Tate, ako aj v iných miestnych múzeach sa nachádzajú početné pamiatky slovenského výslovalectva.

V publikáciach o Maďarsku sa uvádzia sídlo Békésskej župy — Békéscsaba, ktorá sa nachádza na juhovýchodnom cípe Veľkej maďarskej nížiny, ako centrum slovenskej národnostnej menšiny v Maďarsku.

Békéscsaba má vyše 50 tis. obyvateľov. Je to rušné, kypiacie životom mesto, plné historických pamiatok. Vzniklo v 13. stor. a po ústupu Turkov, ktorí Békéscsabu úplne zničili, jej prvými obyvateľmi boli práve Slováci, ktorí mesto nanovo založili. Slovenská menšina je tu podnes pomerne početne za-

Maďarskí Slováci žijú rozstrúseni v rôznych oblastiach. Najviac je ich však v juhovýchodnom cípe Veľkej maďarskej nížiny v Békésskej župe. Sídлом župy a centrom

konali skoro vo všetkých miestnych skupinách, mali mimoriadne slávostný charakter. Boli akoby generálou skúškou na budúci rok, keď naša Spoločnosť bude oslavovať jubileum 30. výročia svojho vzniku. Jednotlivých vatier sa v hojnem počte zúčastnili krajania, aktivisti a najmä mládež. Po úvodných prihovoroch predsedov MS zazneli pri vatrach ľudové melódie. Mládež hrala a spievala slovenské, spisské a oravské piesne. Starší krajania spomívali na začiatky krajanského hnutia a prvé roky organizašnej i kultúrnej práce na Orave a Spiši, zase odbojári sa delili spomienkami na roky národnoslobodzovacích bojov v druhej svetovej vojne, bojov za národnú a sociálnu oslobodenie. Vatry horeli dlho do noci. Bolo to naozaj vydarené podujatie.

NEDECA

Chcem vám napísť, že pri príležitosti 29. výročia založenia našej Spoločnosti, ako aj 31. výročia významstva nad fašizmom a 32. výročia SNP nad našou obcou Nedeca zahorela 29. augusta slávostná vatra. Početné zhromaždených krajanov uvítal predsedu MS kr. Michal Kužel, ktorý stručne oboznámil prítomných s týmto významnými výročiami. Potom kr. Valent Pojedinec a najmladšia krajanka, 11-ročná Helena Gronská zapálili vatru, pri ktorej sa všetci veselili a mládež spievala slovenské ľudové piesne. Nakoniec krajania Michal Neu-

pauer a Valent Pojedinec sa podeliili s účastníkmi vatrny spomienkami na účasť v bojoch Slovenského národného povstania a na národnoslobodzovacie boje na Slovensku.

MICHAL KUŽEL

JABLONKA

Naši krajania oslavili 29. výročie vzniku a pôsobnosti Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku, ako aj 32. výročie SNP slávostnou vatrou, usporiadanou 29. augusta t.r. Presne o 19. hod. 15. min. vatru zapálil najstarší člen Miestnej skupiny KSČS, predsedu kr. J. Ďubek v sprievode najmladšieho člena J. Omylaka. Po úvodnom prihovore predsedu MS si zhromaždení zaspievali rad slovenských ľudových a partizánskych piesní. Spievajúcim prihával na harmonike kr. J. Cabala.

Chcel by som zároveň poznamenať, že aj v ostatných obciach na Orave zahoreli v tento deň krajanské vatry. Z jablonských vrškov boli dobre viditeľné.

JÓZEF OMYLAK

PEKELNÍK

Chcem vám aspoň stručne napísť, aký bol priebeh slávostnej vatrny v našej obci. Vatrnu, na ktorú prišla väčšina krajanov, zapálil presne o 19. hod. najstarší člen, predsedu MS KSČS kr. Anton Rafač, ktorý zároveň zhromaždených srdečne uvítal. Potom kr. Ján Švientek prednesol príležitosť prejav, v

ktorom oboznámil prítomných s významom výročí, na počesť ktorých sa konalo toto pekné podujatie. Nasledovali spevy mládeže, ku ktorým sa pridali aj starší krajania. Eudia sa radovali a veselili. Slávost trvala vyše dve hodiny. Na záver predsedu MS poďakoval zhromaždeným za účasť a všetci sa pomaly rozložili do domov.

JAN ŠVIENTEK

DOLNÁ ZUBRICA

Aj v našej obci sa 29. VIII. konala tradičná vatra, ktorej sa zúčastnili členovia výboru MS KSČS, hasičský zbor, mládež, odbojári, členovia MS a iní občania. Zhromaždených privítal predsedu MS kr. Eugen Kott, ktorý vysvetli krajantom, z akého podnetu sa koná táto slávost a zároveň pripomienal tragicke roky druhej svetovej vojny, utrenie poľského národa, národnoslobodzovacie boje, Slovenské národné povstanie a konečne víťazstvo nad fašizmom a násolenie v krajinu Ľudovej moci, vďaka čomu môžeme dnes žiť v mieri a budovať nový a krajší život. Potom sa ujal slova predsedu Kultúrno-organizačného výboru na Orave kr. Ján Kovalík, ktorý prednesol príležitosť referát.

Keď odbila 19. hod. zapálila vatrnu najstaršia krajanka Justína Kovalíková, ktorú si aj tohto roku krajania zvolili na tento slávostný moment. Pomohla jej v tom mladá školáčka, dcéra Vendelína Vengriny. Pri horiacej vatre

bola potom voľná debata, spievalo sa, spomínať na minulosť, vyprávalo zážitky z bojov v SNP a odbojového hnutia.

Keď vatra dohorela, v Hasičskom dome sa začala spoľočná ľudová veselica. Pekne sme si zaspievali a zabavili sa. Tancovali starí a mladí. Medzi nimi bola aj kr. Justína Kovalíková, ktorú krajania poriadne vytancovali. Dlhú dobu trvala táto milá slávost.

EUGEN KOTT

ZELOV

Dne 1. září t.r. se konalo shromáždění k uctění památky padlých ve druhé světové válce, jehož se zúčastnili zástupci Svatu bojovníků za svobodu a demokracii a harceri ze zelovských škol. Proslav přednesl předseda místní skupiny Svatu bojovníků za svobodu a demokracii Jerzy Skawiński. Zástupci a delegace organizací položili květiny k pomníku T. Kościuszka.

V klubovně družstva „Zelovianka“ zasedala dne 9. září Národní rada města Zelova a sdružených obcí. Tohoto IV. zasedání se zúčastnili zástupci výborových orgánů z Piotrkowa Trybunalského vedoucí zemědělského odboru Tadeusz Kołaciński a vedoucí finančního odboru Czesław Mrocze, dále poslanec Bronisław Cie-

stúpená, zase samo mesto je živým kulturným strediskom Slovákov celej banskéškej oblasti. Je to poľnohospodársko-priemyselná oblasť ohraničená od západu Tisou, od severu staroriečím Keresz, zase od východu a juhu maďarsko-rumunskými hranicami. Kedysi táto oblasť patrila k najfudnatejším a najchudobnejším územiam v celej krajine. Odtiaľ pochádzali radikálni činitelia ľudového hnutia a práve tu na sa roľníci neraz strhávali do boja o pôdu a chlieb, čo im priniesla až roľnícka reforma v roku 1945.

V Békéscsabe a jej župe existuje pomerne veľa základných a gminných škôl so slovenským vyučovacím jazykom a v Békéscsabe aj gymnázium. Počet žiakov neustále rastie. Tuna sa sústredí na slovenskú inteligenciu, umelci a kultúrnú činitelia. Početne sú aj umelecké súbory. Známy je najmä súbor zo Slovenského komloša (Tótkomlós), ktorý je dnes najväčšou slovenskou obcou v Maďarsku. Na obchodoch v Békéscsabe som nevidel dvojjazyčné maďarsko-slovenské nápis, ale nachádzajú sa na budove národného výboru a národného frontu, podobne ako aj v niektorých iných obciach. Ne podarilo sa mi tiež nájsť v banských stánoch ľudové noviny — organ Demokratického zväzu Slovákov v Maďarsku.

Veľkú starostlivosť sa venuje v Békéscsabe a jej župe zbieranju a spracovávaniu pamiatok slovenského ľudového

umenia. V Mestskom múzeu v Békéscsabe sa nachádzajú zaujímavé etnografické zbierky, o.i. exponáty ľudového umenia slovenských kolonistov. Toto múzeum splňa aj úlohu vedeckého výskumného ústavu. Okrem etnografickej a archeologickej expozície má peknú galériu obrazov jedného z najväčších a najvynikajúcejších maďarských maliarov Michala Munkácsyho, ktorý v tomto meste prežil čas svojich mladých rokov.

Slovenské ľudové pamiatky sa nachádzajú aj v iných stálych slovenských národopisných múzeach Békéscsabej župy, o.i. v Slovenskom komloši. Plánuje sa otvorenie múzea slovenskej a iných národností v neďalekom Eleku. Dobre je rozvinutá aj sieť národnostných knižníc. V 18 knižničiach župy je viac ako 7 tisíc zväzkov v slovenčine. Tradícia sponnenutého súboru v Komloši siaha až do roku 1907, keď sa na tamojšom javisku po prvý raz objavila slovenská divadelná hra. Dnes divadelní ochotníci po spojení so speváckou a tanecou skupinou vytvorili si okolo 80-členný Slovenský ľudový súbor. Šíri pôvab starých tancov, piesní a ľudových zvykov praočkov a pramateri vo folklórnych vystúpiach aj po ostatných slovenských dedinkách v Maďarsku, na celomárodnostných festivaloch, ale aj na slovenských svadbach. Sú na nich svatovia, svatky, rodičia, ktorí vo svojich vystúpiach pripomínajú zážitky zo svojej mladosťi,

keď sa sami ženili či vydávali. V komárovskej svadbe je i strojenie nevesty, odoberanie sa od rodičov, pytanie nevesty, a po celý čas sa s tým preliňajú nádherné slovenské piesne, ktoré venčia rozhodnutie mladých začať spoločnú cestu života. Súbor poznáme aj my z vystúpení na kultúrnych podujatiach na Slovensku, organizovaných Oddelením pre zahraničných Slovákov Matice slovenskej.

Békéscsaba sa rozkladá na pomerne veľkej ploche. Má široké ulice vysadené stromami, na brehoch dvoch kanálov pretínajúcich centrum mesta, hned vedľa slovenského gymnázia rastú prekrásne smútočné vrby. Všade plno kvetov. Mesto je sídlom administratívnych orgánov župy, dôležitým dopravným uzlom a značným obchodným strediskom pre široké okolie. Už po vojne vzniklo tuna niekoľko priemyselných závodov a veľké chladiarne, v ktorých sa skladajú hydinu a vajcia na vývoz. Výrobky miestnej hydinárskej konzervárne sa tešia veľkej obľube medzi domácimi a zahraničnými obérateľmi. Chov hydin, rozvinutý na celom okoli, poskytuje roľníkom značné príjmy. Na každom kroku vidno, ako sa mesto reštauruje, obnovuje a buduje. Hneď vedľa rodinných domčekov vyrastajú budovy nových obytných sídlísk, ktoré patria k najkrajším v Maďarsku a majú dobre rozvinutú obchodnú sieť.

Nedaleko Békéscsaby smerom k ru-

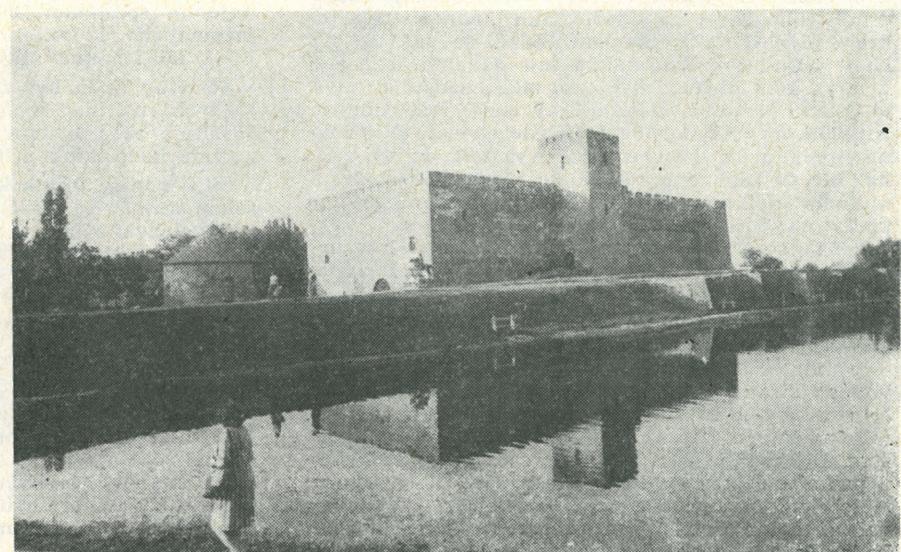
munským hraniciam sa nachádza pekné mestečko Gyula, rodisko maďarského skladateľa Erkela, tvorca maďarskej národnnej opery a maďarskej hymny. Tuna sa zachovalo jediné hradisko na celej Veľkej nižine. Odtiaľ pochádza aj rodina A. Dürera, jedného z najväčších nemeckých maliarov.

V časti mesta, kde sa nachádzajú kúpele, vypinajú sa mury mohutného zámku zo 14. storočia, jediného, aký sa zachoval na území Veľkej nižiny. Je to vzácná architektonická pamiatka.

Na západ od Békéscsaby, nad staroriečím Kereszu leží mestečko Sarvaš, v ktorom žijúci Slováci majú o.i. národopisné múzeum. Tuna žil a pracoval v 18. stor. známy slovenský pokrovký pedagóg a spoločenský činitel, pastor Samuel Tessendik, vedec, botanik, ktorý propagoval na tie časy moderné metódy obrábania pôdy a robil početné vedecké pokusy v oblasti pestovania rastlín. Po prvý raz zaviedol v Maďarsku pestovanie d'ateliny a lúcerne a v roku 1799 založil prvú v Maďarsku poľnohospodársku školu, ako aj rozľahlú botanicú záhradu, ktorá je dnes ozajstnou ozdobou mesta. Za necelé dve storočia sa táto záhrada rozvinula na krásny národný park, ktorý navštievujú početní turisti a vedci.

Text a snímky: ADAM CHALUPEC

Nedaleko Békéscsaby sa nachádza rekreačné mestečko Gyula, v ktorom sa zachovali mury mohutného zámku zo 14. stor.

OKTÓBER

ČO JE S TOU KLÍMOU? — kladli si tento rok všetci otázku. Trojické horúčavy, aké boli v prvej polovici leta v Európe, dosiahli totiž rekordné čísla. V niektorých krajinách tieto páľavy, ako aj dávno nestretávaný nedostatok dažďov spôsobili katastrofálne suchu, k akému došlo napr. vo Francúzsku naposledy pred 250 rokmi za vlády Ludovita XV. Úrodu nemohli už zachrániť ani neskôršie dažde. Vo všetkých krajinách EHS suchu značne znížilo výrobu krmoviek, sene, jarných obilník, kukurice, cukru, zemiakov a zeleniny, ktoré väčšina z týchto krajín musí dovážať.

Francúzsko — najväčší producent pšenice a cukrovej repy v západnej Európe, musí tento rok dovážať pšenici a cukor. Belgickí farmári hodnotia straty v poľnohospodárstve na 20 miliónov frankov. Pre 5 mil dánskych kráv chybaju dostatočné množstvo krmív. Sucho neobišlo ani Československo a Maďarsko. Následky slabšej úrody pocitujeme aj my.

Nedostatok krmoviek v krajinách EHS prinútil chovateľov odovzdávať dobytok do jatok. Spôsobilo to dočasný nadbytok mäsa a súčasne hrozbu jeho nedostatku v neskoršom období. Najcitelnejšie postihli následky sucha Veľkú Britániu. Úroda bola menšia o polovicu. V niektorých oblastiach, najmä v južnom Walese, obmedzili spotrebú vody pre domáce účely do 7 hodín denne. Priemyselné závody vo Walese museli zmeniť výrobu.

Podľa mienky meteorológov, také veľké tepelné rozdiely, aké zaznamenávame dnes, v minulosti nepoznali. Príčinu týchto javov sa hľadá v klimatických zmenách na našej zemeguli, a najmä v oblasti oboch zemských polov, kde zmenšovanie sa alebo zväčšovanie ľadovcového pásma musí vplyvovať na klímu celej zemegule. Teda keby sa ľadovce mali rozrastať, vtedy by pochopiteľne nastali zmeny v teplotách, čo by vyvolalo obrovské ťažkosti pre poľnohospodárstvo v mnohých, dnes úrodných oblastiach sveta, napr. v Kanade. Okrem toho presunutie sa pásma monzúnových vetrov na juh, súvisiace s ochladením, muselo by zapríčiniť zmenu veľkých území tropickej oblasti na step a neskôr na púšť.

Charakteristické sú pozorovania na základe snímkov, vykonaných meteorologickými družicami. Tak teda za posledných 10 rokov sa polárne ľadovce dokázali rozrástať dokonca o niekoľko kilometrov. Sú to javy, ktoré znepokojujú vedcov, keďže väčšina odborníkov považuje hranicu polárnych kruhov za najcitlivejšie „teplomer“ klimy našej zemegule. Javy, aké sa tam vyskytujú, dokážu ovplyňovať klímu rôznych oblastí Zeme, vzdialenosťach dokonca desaťsíce kilometrov. Vďačíme to predovšetkým vetrom, ako aj morským prúdom.

Uvádzia sa, že k prvým poplašným javom tohto druhu patrilo neobyčajné sucho, aké — ako sa pamätáme — trvalo dlhé roky v Strednej Afrike. Podľa mienky niektorých odborníkov sa africké a ázijské púše začali rozrastať severným smerom, pričom iba sama Sahara zväčšila svoju plochu o ok. 3 mil km². V súvislosti s tým niektorí meteorológovia využadrujú priam krajné mienky o nadchádzajúcej klimatickej zmene na Zemi.

Naštastie nadalej niesie ešte dosť predpokladov, ktoré by týmto hypotézam dali význam vedeckej teórie. Aby došlo na Zemi k radikálnej klimatic-

kej zmene, musel by súčasne nastať a pôsobiť celý rad nepriaznivých okolností. A takýto jav je málo pravdepodobný. Na dôvodek, hovoriac o klimatickej zmene, treba vziať do úvahy aj aktívnu činnosť človeka, ktorá dnes je v stave priviesť k intenzívному topeniu sa ľadovej pokrývky na pôloch. Všetci odborníci sa zato zhodujú v tom, že nadalej treba nutne rozvíjať systematické, globálne meteorologicke výskumy na Zemi a v Kozme, aby sa v budúnosti nedopustilo k zladovaleniu alebo nadmernému zohriatiu našej planéty.

Zatiaľ však vráime sa k mesiacu októbru, ktorý bol kedysi ôsmym mesiacom v rímskom kalendári a pripomeňme si niekoľko ľudových pranostík o počasi:

Októbrový mesiac — marca verný obraz; Divoké husi na odletu, koniec i babiemu letu; Ked' október teplo triama, vždycky býva ostrá zima; Ked' október je veterň a mrazivý — január a február nebude hrozivý; Ursula — Kordula (21.—22.X.) — ku piecke sa túlia; Ked' pomaly padá lístie — zima veľká bude iste.

(zozb. MIŠO)

ZAUJÍMAVOSTI

Istý anglicky vedec-zoológ tvrdí, že kravy, o ktoré sa majiteľ stará so sympatiou a nežnosťou, ako o obľúbených psov alebo mačky, dávajú viac mlieka ako kravy „ktoré nikto nemá rád“. Angličan svoju teóriu vysloví z dlhorocných pozorovaní kráv a ich majiteľov; kravy potrebujú nielen dobrú maštaľ a dobré krmivo, ale aj priateľstvo a teplé ľudské city.

Zvieratá tiež používajú istého druhu narkotiká. Vieme, že mačky zbožňujú vôňu valériánových kvapiek. Ale najväčšími narkomanmi sú slony, žijúci totiž tabakové lisy a „opijajú sa“ ovočím afričkej rastliny umganu; fermentovaním v žaludku slona táto rastlina vytvára tuhý alkohol. Soby jedia hríby,

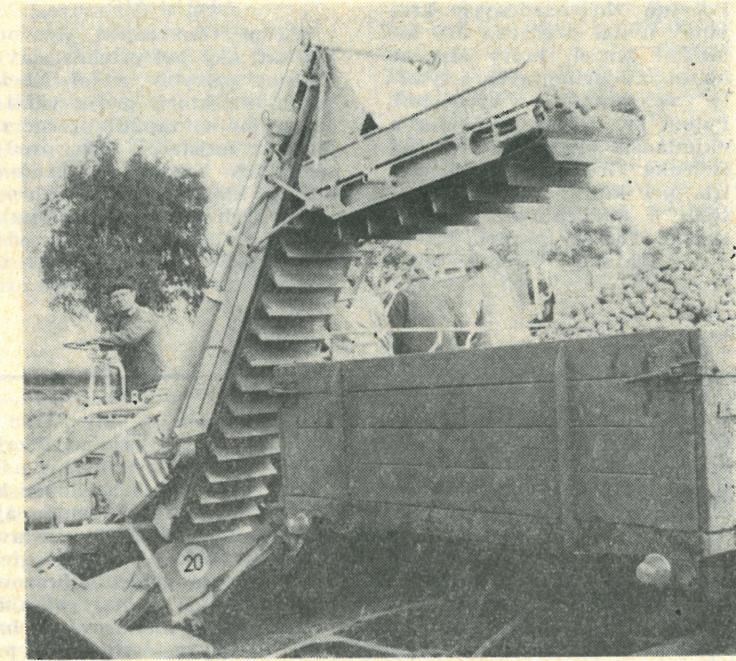
ktoré vyvolávajú halucinácie, malé ichneumony sa narkotizujú korením mungo a austráliske medvedíky koala sú stále pod účinkom narkotika nachádzajúceho sa v eukalipsových lísotach. Samozrejme, najnebezpečnejší je opitý slon, ktorý zúrivo trúbi, výčna, dáva sa do bitky s inými slonmi a blokuje dopravu na cestách. Uplne tak isto ako — človek...

„KOSAČKY“ NA TRÁVNIKY

Ideálny prístroj na strihanie elegantných trávnikov mal by byť výkonné, nevyfukovať spalinu, pracovať tiho, nehrdzavieť keď ostane na daždi, ako aj hnojí trávnik počas strihania. 22-ročná Anette van Dorpová, podnikavá študentka poľnohospodárskej školy v Bonnu (NSR), dospela k záveru, že takýto ideálny „prístroj“ existuje, má dokonca vlastný pohon a me-

nuje sa jednoducho... ovca. Anette si okamžie požičala od matky peniaze, za ktoré kúpila vŕasčie stádo oviec a založila jediný tohto druhu podnik prenajmu týchto zvierat. Cena prenajmu oviec je veľmi nízka, stačí sotva na zaplatenie poistenia zvierat, avšak ozajstný zisk dosiahne až na jeseň. Vtedy totiž Anette predá dobre vypasené ovečky mäsiarom. Samozrejme, predtým ich ešte dôkladne ostriha.

Americkí vedci z Atlanty sa zaoberajú pozorovaním „rodinných vzťahov“ medzi opicami. Zistili napr. že samice opic po dosiahnutí dospelosti udržiavajú spravidla blízke styky so svojimi matkami, ktoré zjavne dávajú prednosť dečram. Synovia, čiže samce, sú im úmerne s dosahovaním dospelosti čoraz viac ľahostajné.

Mechanized digging of potatoes.

Foto: CAF-Kruszewski

Z KALENDÁRA NA — NOVEMBER - LISTOPAD

V novembri končíme zimnú orbu. Na lúkach a pastvinách rozhadzujeme krtoviská, vyrovňávame ich povrch, vysekávame trávu, ktorá ostala, vysievame výpno a eventuálne draselné a fosforečné hnojivá.

stroje a poľnohospodárske náradia pripravujeme na zimu a uskladňujeme pod strechou.

Maštale pripravujeme na zimu, utesňujeme obloky a dvere. Je dôležité, aby sme ošpané zabezpečili na zimu pred prieavanom a vlhkom.

Ovce môžeme vyháňať na lúky a pastviny. Aj iné zvieratá by mali mať zaistenú každodennú prechádzku. V tomto období striháme ovce, potom dva týždne zvyšujeme krmovinové dávky.

Telatá narodené bez zreteľných telesných chýb by sme mali chovať. Predávať alebo zabíjať 10-14-denné telatá je märnotratnosť. V tom čase sa teľa krmí skoro výlučne mliekom, teda najdrahším krmivom. Kvôtu, ktorú dostávame za predaj takého teľa nie je oveľa vyššia ako hodnota mlieka, ktoré pije. Iba v neskoršom období sa náklady na chov teľa znižujú, keďže mu dávame lacnejšie krmivo, ako okopaniny, seno, siláž, zelené krmivo a jaderné krmivo. Dokonca aj vtedy keď sme sa rozhodli, že teľa nebudem dlhšie chovať, skôr ako ho predáme mali by sme ho vykŕmit do vyššie 80 kg. Ide tu hľavne o telatá zle vyvinuté, ospale, s matnou, zjezenou srstou, teda také, ktoré sa nehodia na dojnice ani na vykrmovanie.

Pri voľbe teľata pre ďalší chov, čo je najrozumnejším rozhodnutím, prihliadame na pôvod, zdravie a telesnú zdatnosť zvieratá.

Jalovica, ktorá si nechávame na gazonovstve, by mala pochádzať od dobrej kravy, inseminovanej, čo značí, že umele oplodenec, čo zaistuje dobrý pôvod zo strany otca. Ako dôležitú charakteristiku črtu matky uznávame percentuálny obsah tuku v mlieku, keďže táto vlastnosť prechádza na potomstvo. Dojivosť je vo väčšej miere zásluhou krmenia a podmienok ako dedičnou črtou. Krava, od ktorej si teľa nechávame pre chov, by sa mala vyznačovať aj dobре rozvinutým vemenom. Konečné rozdelenie o ponechaní jalovice na chov (alebo na

vykrmovanie) urobíme, keď skončí tri mesiace. Keď vtedy zistíme, že je zle vyvinutá, ponechávame ju na vykrmovanie.

Kvalita budúcej kravy vo veľkej miere závisí od kŕmenia od prvých dní života. V prvých mesiacoch krmivá (okrem plnotučného mlieka a krmív, ktoré nahradzujú mlieko) dávame z každom množstve, a postupne zvyšujeme dávky. Normovanú výživu zavádzame, keď je teľa štvormesačné.

V lete by jalovice mali byť čo najdlhšie na pastvine. Dodatočne im dávame malé množstvo vysadených rezkov cukrovej repy, jačmenného šrotu, siláže a slamy.

V zime by jalovice mali dostávať siláž, krmnu repu, krmnu mrkvu, seno a jaderné krmivo.

Mladý dobytok kŕmine ľahkostraviteľnými krmivami, bohatými na krmovinové zložky.

Najlepším jaderným krmivom je miešanka C. Ak ju nedostaneme, môžeme ju pripraviť nasledujúcim spôsobom: 60 kg ovoseného šrotu, 25 kg jačmenného šrotu, 15 kg pšeničných otrubov a 1 — 1,5 kg miešanky Mikrofos alebo MM.

Seno by malo byť z mladej travy alebo z výkvetových rastlín. Seno z výkvetových rastlín, ktoré obsahuje veľa bielkovín, je vhodné najmä vtedy, keď je nedostatok priemyselných miešaniek.

Siláž používaná na kŕmenie jalovic musí byť vysokokvalitná. Najlepšia je siláž z kukurice. Môžeme tiež používať siláž z vysadených rezkov, žita s vŕbkou alebo siláž z trávy. Menej vhodná je siláž z listov cukrovej repy. Siláž podávame v takom množstve, aby ju dobytok rýchle zjedol. Siláž, ktorá dlho leží v koryte sa kazí a vyvoláva u mladého dobytka hnačku.

V kŕmení mladého dobytka by sa nemalo používať zemiaky, ktoré sú výkrmným krmivom spôsobujúcim hnačku. Z okopanín najlepším krmivom je krmna mrkvka, vhodná je aj poloeukrová repa, krmna repa a repa.

Sesímesané jalovice majú už dobré rozvinuté predzáľidky a preto im môžeme dávať všetky objemové krmivá. V tomto období používame na kŕmenie miešanku. B.

Ročným jaloviciam môžeme dávať väčšie množstvá objemových krmív. Vtedy prestávame dávať jaderné krmivo.

Musíme sa staráť o to, aby sme jalovice neprekrmovali. Ak zviera pribera príliš veľa tuku — znižujeme krmovinové dávky, najmä jaderné krmivo.

Dôležité je poradie, v akom dávame krmivá. Po rannom napájaní dávame polovicu jaderných krmív, polovicu štvavnatých krmív a tretinu objemových suchých krmív.

Po obede dávame také isté množstvo jaderných, štvavnatých a objemových suchých krmív. Na noc dávame tretinu dennej dávky sena. Každý deň dávame minerálnu miešanku. Mikrofos alebo MM v množstve 10 — 15 g, ako aj kuchyňskú soľ — 10 g na 100 kg váhy zvierafa.

Dolu prinášame orientačné množstvá krmív pre jednu jalovicu.

Množstvo krmív denne v kg	Vek jalovice v mesiacoch					
	3—4	4—6	6—8	8—10	10—12	vyšie 12
Miešanka C	2—2,5	2	2	2	2—1,5	—
Lúčne seno	0,5—1	1,5—2	2,5—3	3—3,5	3,5—4	4—5
Cukrová repa	5—7	7—10	5—7	4—6	6—8	7—10
Kukuričná siláž	—	—	5—7	10—12	12—14	15—20
Miešanka C	2—2,5	2	2	—	—	—
Koncentrát KBC	—	—	—	0,5	0,5	—
Obilný šrot	—	—	—	1,5	1,5	—
Lúčne seno	—	—	—	3—3,5	3,5—4	2
Seno z výkvetových	0,5	1,5—3	2,5—3	—	—	2—3
Kukuričná siláž	5—7	7—9	10—14	14—17	17—20	20—25

S.D.

Z AMOROVY LOUČKY

Clovek, ktorý miluje, se téměř vždy dopouští stejné chyby, totiž nikdy nepozná, že druhá strana již prestala milovat. (La Rochefoucauld)

Polibek je hranici, na niž se končí hra duši a začíná hra těl.

Ked ide mladý na vohľady, mal byť polohľuchým, polonemým a poloslepým (slov. l. ud. prísl.)

Zena odpustí všetko okrem toho, že nevzbudila túžbu (J.J. Rousseau)

Neobyčajne krásne ženy udivujú na druhý deň menej. (Stendhal)

NAJLEPSÍ JE BICYKEL

K zaujímavým záverom došli naposledy britskí vedci. Vypočítali totiž energiu, ktorú ľudia a dopravné prostriedky vynakladajú — v prepočítaní na jednotku vlastnej váhy — aby prešli jeden kilometr cestu. Vysvitlo, že medzi živočichmi, ktoré boli predmetom výskumu, najviac energie vynakladá na to... myš, a človeka idúceho peši treba imiestne uprostred tabuľky za (pozor na poradie!) psom, holubom, ovcom a automobilom. Avšak človek na bicykli vynakladá iba 0,15 kalórie (g/váhy), kym dopravné lietadlo 0,6, osobné auto 0,8 a vrtuľník 3,5.

Vedci našli aj zdôvodnenie: najsielnejšie svaly ľudského tela pracujú počas jazdy bicyklem v mimoriadne priaznivých podmienkach a väčšina tela vôbec nestráca energiu.

VIES, ŽE...?

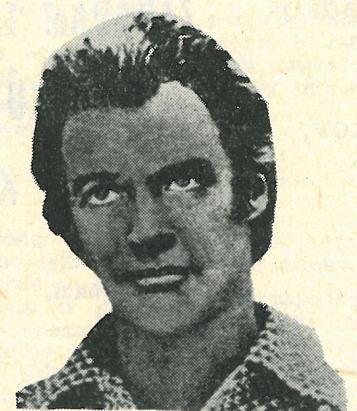
Celkový povrch Zeme dosahuje 510 mln km², z čoho na

cha alebo prechladnutie môže byť veľmi nebezpečné pre novorodeniatko alebo nemluvnú a predsa dospelý človek, dokonca aj zdravý, je nositeľom mnohých mikroorganizmov.

Preto napr. mimoriadne bezpečný a škodlivý je zvyk, že návštěvníci, členovia rodiny a známi bozkávajú nemluvnú. Proti tomuto zvyku treba rozhodne bojovať a nedopustiť k bozkávaniu dieťaťa.

Ked je to možné, treba sa vyhýbať pobytu medzi ľuďmi, nepotrebného cestovania v preplnených autobusoch alebo iných dopravných prostriedkoch, najmä keď je zlé počasie a ľudia sú prechladnutí, čim znižujeme možnosť ochorenia dieťaťa.

Dôležitým spôsobom predchádzania nárazlivým onemocneniam je ochranné očkovanie novorodeniatok a neskôr nemluvniat a detí v predškolskom veku. Čím je dieťa mladšie, tým menšia je reakcia po očkovanií a lepšie efekty. Preto sa nesmie odkladať očkovanie dieťaťa „na neskôršie“.

pevniny pripadá 149 mln km² a na oceány a moria 361 mln km². Územie Európy má 10,15 mln km², zasa Ázie — 43,30 mln km². Územie Severnej a Strednej Ameriky má 24,24 mln km², Južnej Ameriky — 17,86 mln km², Afriky — 29,87 mln km², Austrálie 7,70 mln km², Antarktidy — 13,17 mln km².

Naväčším vodným akvénom je Tichý oceán, ktorý má 179,67 mln km².

Sovietsky zväz je štátom s najväčším územím na svete; zaberá plochu 22,4 mln km², z čoho na Európu pripadá 25% povrchu a na Áziu 75% povrchu. Kanada má plochu 9,97 mln km², Čína 9,59 mln km², Spojené štáty — 9,36 mln km². Poľsko počíta 312,5 tis. km² (čiže 0,31 mln) a ČSSR — 127,9 tis. km² (čiže 0,12 mln).

KÝM MLÁDA DOSPEJE

Deti a najmä nemluvnatá, sú mimoriadne náchylné na nárazlivé choroby. Aby sme ich uchránili pred nárazlivými chorobami, treba podľa možnosti obmedziť ich styky s nemocnými. Obyčajná nád-

ČLOVEK Z RETORTY. Odborníci zhodovili podobizeň ideálneho muža, na ktorú použili fragmenty z tvári niekoľkých známych hercov. Ideálny muž má čelo Clint Eastwooda, oči — Paula Newmana, nos — Roberta Redforda, usta — Marlyna Brando, a podbradok — Dustin Hoffmana. Napriek všetkému človek z retorty nemá najkrajšiu tvár.

ON

Cistota tela a šiat je samozrejmosťou skoro pre všetky ženy a pre stále väčší počet mužov. Niektorí muži majú dokonca dodatočne požiadav-

ky týkajúce sa starostlivosti o výzor.

„Navštievujem nielen holiča, ale aj kozmetičku, — prehádil 26-ročný banský inžinier. — Nechcem mať čierne bodkované tvár...“

„Používam krémy a okrem toho mnohé dezodoranty a kollinske vody“ — zveril sa nám 44-ročný známy.

O raste záujmu mužov o kozmetické prípravky svedčí to, že drogerie ihned vypredávajú všetky novinky Polley určené „len pre mužov“. A predsa Pollena nepovedala ešte v tejto oblasti posledné slovo...

Prednedávnom jeden z najväčších obchodných domov v Stockholme inštaloval v hale zvláštne zrkadlo a... ukryté kamery — iba preto, aby sa presvedčil, kto častejšie kontroluje svoj zovnajšok: muži alebo ženy? Aký bol výsledok? Nuž — samozrejme — muž!

Márnomyseľnosť? Asi nie. Tento jav sa hodnotí ako kladný. Svedčí o návrate k dobrej, stáročnej tradícii, keď starostlivosť o esteticky výzor bola pravidlom pre všetkých. Nuž a — čo je s tým spojené — o všeobecnom zlepšovaní životných podmienok. Je to asi jasné.

POVEDANÉ — PRECÍTANÉ

Nie väčšieho neštastia, ako keď sa človek začína báť pravdy, aby ho nepotrestala. (B. Pascal).

Všade kvitnú kvety pre toho, kto ich chce vidieť. (H. Matisse).

Veľa hovorí a veľa povedať nie je to isté. (Homér).

Městská knihovna v Selkirku ve Skotsku obdržela nové miestnosti. Těsně před stěhováním zaměstnanci knihovny požádali čtenáře, aby si využívali každý najednou nejméně 5 kg knih a vrátili je již na novou adresu. Tento racionalizačorský nápad zásadne snížil stěhovací náklady.

Humor

— Je to pravda, že ty a Vlado niečo...

— Prosím fa! Čo všetko si ľudia nevymyslia! Máme dve deti, ale nič viac medzi nami nie je.

— Počuvajte, vraví lekár pacientovi, — keď tak kašlete, mali by ste prestať fajčiť a piť víno, pivo i tuhé...

— A vy myslíte, pán doktor, že by som mal iba kašať?

Z domáceho hrnca...

Ked prší nepremočíme topánky ak ich skôr impregnujeme masľou pripravenou nasledujúcim spôsobom: 1 liter lanového oleja, 10 dkg loja, 3 dkg vosku a 2 dkg živice. Všetky zložky vymiešame a necháme zovrief. Topánky namažeme horúcou mastou. Množstvá môžeme meniť so zachovaním proporcii.

Blato z gumových plášťov najlahšie odstráňme octovou vodou. Na liter vody počítame tri polievkové lyžice octu.

Aby okna nezamrzala ani pri silném mrazu, nutno je z venkovní strany omýť vodou a pak vyleštit novinami.

UČITEĽKÁM VENUJEME BÁ-
SEN, KTORÉM AUTOROM JE
SLOVENSKÝ BÁSNIK ALOJZ
COBEJ

PROČ?

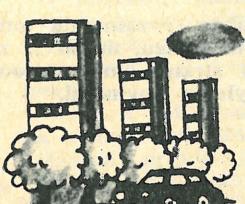
PROČ SE DRÁTEK V ŽÁROVCE NEPŘEPALÍ?

Díváte-li se na svítící žárovku, pak vás jistě tato otázka napadne. Drátek je velmi tenký, dlouhou dobu rozplálený do běla a přece se nepřepálí. Je to tím, že v žárovce není vzduh (byl z ní vyčerpán), který je potřebný k hoření. Vzduch je ve skleněné baňce žárovky nahrazen některým z řídkých plynů, například dusíkem nebo argonem, které nepůsobí na rozplálený drátek a neohrožují jeho životnost. Žárovka proto vydrží svítit desítky a stovky hodin. Je ovšem třeba chránit ji před prudkými otřesy a nárazy.

JAK TO VYPADÁ VE HVĚZDNÉM MĚSTEČKU?

Hvězdné městečko je místo, kde žijí sovětí kosmonauti. Hlavní ulici je zde Alej kosmonautů a napravo a nalevo od ní se zvedají obytné domy. Ve slunci se třpytí velké skleněné plochy věžáků, zelení prokmitávají mnohaposchodové budovy. Na konci aleje je velký, moderní kulturní dům. Městečko má dvě části: obytnou a pracovní. Je tu středisko pro výchovu kosmonautů, učebny, dobrě vybavené laboratoře, sportovní areál, lékařský ústav a mnoho dalších zařízení. Uprostřed městečka stojí bronzový pomník J. A. Gagarina, prvního člověka, který překročil hranice naší planety.

JAK?

CO?

CO JE TO SVATOJÁNSKÝ CHLÉB?

U nás se prodává jen málokdy. Vaši rodiče ho však znají dobře a mnozí z vás jistě o něm četli. Je to druh jižního ovoce a roste v oblasti Středozemního moře. Jsou to velké lusky, v jejichž sladké dužině jsou velmi tvrdá semena. Mají hnědou barvu. Lusky obsahují asi šedesát procent glukózy (ovocného cukru) a v některých státech se jich používá k výrobě liohovin, sirupu, popřípadě kávových náhražek. Pro děti, v jejichž zemích roste, je svatojánský chléb oblíbenou pochoutkou a výživnou potravinou.

CHCÚ SI
DOPISOVAT

DETSKÝ SMIECH

Rozdávala jeseň smiech,
klopkala ním na orech,
suchla sa do šlabikára,
že písmenka poroztvára.
Hi-hi-ha-ha, to sú čary!
Vždycky sa to nepodarí.
Smiech sa blyší v suchom listi,
vietor duje, kopce čistí,
ujúj, mraky rozháňa
pre šarkana-okáňa.

ELENA ČEPČEKOVÁ

DETI SVETA

Na svete je pre všetkých dosť miesta.
Všetkým patrí slnko, vzduch i dážď.
Príde čas, keď všetky deti sveta
v láske budú učiť sa a ráf.

ALOJZ COBEJ

JÁNOŠÍKOV ŽART

MÁRIA RÁZUSOVÁ-MARTÁKOVÁ

V utešené ráno za spevu vtáctva a tanca
múch šli horou dva junáci. Od radosti z tej
rannej pohody boli veľmi dobrej vôle. Ich nohy
v krpcoch obuté stúpalí tak pružne, že orosená
byľôčka nikdy nestihla im na súkno striasť li-
gotavú retiazku. Šli horou, šli a dlhú cestu si
hovorom krátili. Ten menší z nich vrávil: „Ka-
pitán, ja som len na to zvedavý, akú noc mal
pán Tarnócy...“

Tu sa obidvaja veselo rozomiali a ten druhý povie:

„Dúfam, že aspoň týždeň nesadne. Vy ste mu
aj dali pocitit, aká je ruka zbojnícka, aj ste v
tom zápale zabudli palice počítať.“

To bolo tak: pán Tarnócy, chlap nespratný
a hrabivý, z ničoho nič si umienil, že Jamník
o starú horu pripraví. Keď chlapí tam rúbal
vlastné drevo, drábmi ich odháňal od roboty,
bral fúry, statok zajímal, súdil a meral pokuty.
Ba, ohavník, nehanbil sa ani staré babky pre-
háňať pre viazaníčku suchárov, strášil deti na
hubách a dievky v malinči.

Obec sa poddať nechcela. Ako len mohla, brá-
nila sa násiliu. Starý Dzúr, ríchtár múdry a
vážený, vybral si desať občanov a viedol ich k
županovi, aby ochránil ich starootcovské práva.

No vráví sa, že všetci páni do jedného vreca
dújú a pán nedopustí na pána. Chlapí sa chytre
vrátili z hlavného mesta stolice. V duši odnášali
si len trpkosť, lebo skúšili, že pravda, ktorá za
ich dedov žobrala aspoň u dverí — teraz už cel-
kom umrela.

Jamničania boli takí dôverčiví negramotní
chudáci. Ešte i listinu, kde bolo jasne napísané,
že hora patrí ich obci, dovolili pred rokmi ulo-
žiť v kaštieli. To im ešte nebohý pán urodzený
tak poradil, aby im vraj v drevenici nezohorela,
keby oheň vypukol. Dobre to však bolo, len po-
kým žil starý pán. Jeho syn už bol by býval
najradšej, keby im vziať i vzduch, i svetlo
slnka, aby si aj to museli od neho kupovať. A
keď sa mu to nedalo, vrazil im aspoň horu.

Oj, vedel on dobre, že v Uhorskej krajine je
na strane pána všetka moc. Že zákon privie
zrak i sluch, keď spáchá na sedliakoch násilie.
Vedel, že nebude súd u krajine, ktorý ich vzal
do ochrany, lebo aj zákon hovorí, že pán smie
všetko; sedliak nič.

Ked sa chlapí celí zronení vrátili z mesta do
svojej dediny, pán začal zúriť. A čím väčšimi
citol, aký nespravodlivý skutok s horou vyko-
nal — tým ukrutnejší bol k chlapom, čo sa
odvážili ist pravdu hľadať. Dal zlapať ríchtára
aj tých desiatich a držal nad nimi súd. A preto,
lebo ho vraj falosne na úrade očiernili, vyhlásil
ich za buričov a samovoľne vynesol nad nimi
ukrutný rozsudok:

Každý sto palic a ríchtár, okrem toho, na
týždeň do klady.

Už na druhý deň sa mal vykonat trest. Na
dvore stál rad derešov, ktoré pán povypožičiaval
z iných kúrií. — Chezu tú katanskú robotu uro-
biť vo veľkom. Pribuzní nešťastníkov už stáli
okolo, aby počuli každý svih palice aj každý
ston. Za nimi stáli chlapí a mládenci. Pán ich
dal v húfe dohnať, aby im ukrutným divadlom
raz navždy odial chut priečit sa jeho vôle.

Svalnatí, dobre kŕmení drábi, už päť vinní-
kov zložili na dereš, druhých päť pôjde s rich-
tárom, až týchto zbijú. Pán prišiel tiež. Sadol
si do kresla a gániac ako hrom, drábom za-
reval:

„Bite buričov!“

Na tieto slová pánove ozval sa ostrý svih pa-
lic a strašný výkrik prefal vzduch. A zas svih
palic — a zas krik. Tu zrazu tucet junákov vy-
rástlo ako spod zeme:

„Stoj, tisíc hrmenech!“

Taj, bol zmätnok! Bol to krik a zhon! Ze-
meplán vrieskal na drábov, ale tí od strachu div
vlastnú čižmu nezhltili. Raz-dva... a hôrna dru-
žina zdvihla sedliakov na nohy a na ich tvrdé
dereše železnou rukou pripala pána i drábov.
Zdesený lud sa rozprhol, no potom zdáleka
načíval a chvel sa pritom tajnou radosťou, ako
Tarnócymu na chrbát Ilčík svoj podpis maľoval.
A keď na zemiansku kožu nevošlo už ani pís-
menka — musel sa zeman vymeniť listinkou z
otevskej truhly a pustiť ríchtára na slobodu.

Dobre, že došli práve včas, aby sa mohli stať
pravicou, čo spravodlivosť merala. Neprešiel ani
deň odvtedy, nuž zbojníčkovia si všetko to teraz
s rozkošou pripomínajú, akoby obraz maľoval.

A je to smiechu na rovás pána i jeho dere-
ša! No čujné ucho zbojníčka ani v najväčšom
zarte a sante neprestáva bdieť. Ilčík na chvíľu
znehybnel — potom ticho povedal:

„Kapitán, od cesty sem počuť šum, ako keby
črieda statku šla.“

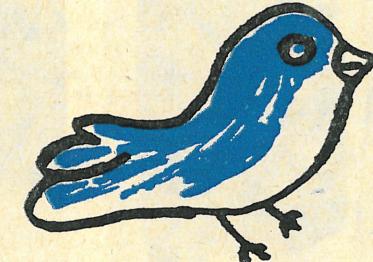
Započúval sa i Jánosík. Dal znamenie — a
oba šibli do kričia. Nevidení odtiaľ videli, ako
dvaja pastieri naozaj ženú junce — ročiaky.
Jánosík, ešte rozveselený a bujný, pošepol Il-
číkovi:

„Stavme sa, že ja sám bez tvojej pomoci im
celú tú čriedu odženiem!“

Za komín sa v zime skrýva
ako za pec.

Ako sa to vtáča volá?

Ako? . . . . .

ODPOWIEDZIALNOŚĆ
ZA DZIECI

L.K. Dwunastoletni mój syn podczas zabawy w pilkę nożną wybił przednią szybę w samochodzie sąsiada. Szkoda wynosi około 2 tysięcy złotych, której zwrotu ode mnie jako ojca domaga się właściciel samochodu, grożąc sprawą sądową. Czy żądanie sąsiada złożenia mu za szkodę i jej naprawienie jest słusne? Przecież szkodę wywarzyło dziecko i to nieuchylcze, podczas zabawy.

Red.: Żądanie właściciela samochodu, w którym dziecko wybiło szybę, a więc ucyniło określona i wymierną szkodę, aby jego ojciec pokrył stratę, jest słusne i prawnie uzasadnione. Sprawę więc należy z poszkodowanym załatwiać polubownie wypłacając mu stosowne odszkodowanie, bez uciekania się na drogę postępowania sądowego. Spowodowałoby to bowiem

tylko zwiększenie wydatków (odszkodowanie plus koszty sądowe), jako że niekorzystny dla ojca dziecka wynik sprawy jest raczej niewątpliwy. Właściciel samochodu poniosł przecież określona stratę, którą jej sprawca lub jego opiekunowie obowiązani są mu zwrócić.

Przy tej okazji warto poruszyć szerzej problem odpowiedzialności rodziców za szkody spowodowane przez pozostające pod ich владzą rodzicielską dzieci.

Rodzice są naturalnymi wychowawcami i ustawnymi opiekunami swoich małoletnich dzieci, nad którymi sprawują władzę rodzicielską. Z tego tytułu, aż do osiągnięcia przez dziecko pełnoletniości, a więc wieku 18 lat, sprawują nad nim nadzór. Upraważnia to ich nie tylko do nagradzania lub karania dziecka, ale również m.in. rodzi obowiązek naprawiania szkody spowodowanej przez pozostające pod ich nadzorem dziecko.

O problemie tym traktuje art. 427 Kodeksu Cywilnego stanowiąc m.in.:

„Kto z mocy ustawy lub umowy jest zobowiązany

do nadzoru nad osobą, której z powodu wieku albo stanu psychicznego lub cielesnego winy poczytać nie można, ten obowiązany jest do naprawiania szkody wywarzonej przez tę osobę...”

„Przepis ten stosuje się również do osób wykonujących bez obowiązku ustawowego ani umownego stałą pieczę nad osobą, której z powodu wieku albo stanu psychicznego lub cielesnego winy poczytać nie można”.

Jeżeli jeszcze do tego dodać zasadę wynikającą z art. 426 KC, że „Małoletni, który nie ukończył lat trzynastu, nie ponosi odpowiedzialności za wyrządzoną szkodę”, to odpowiedzialność cywilna rodziców za czyny i postępków swych małoletnich dzieci stanie się zupełnie jasna.

Za szkody zatem wyrządzone przez dzieci w wieku lat 13 pełną odpowiedzialność ponoszą rodzice. Jeżeli natomiast taką szkodę wywarzyło dziecko — młodzieniec w wieku powyżej 13 lat, a przed uzyskaniem pełnoletniości (18 lat), to wówczas sprawa

odpowiedzialności się komplikuje.

Z jednej bowiem strony rodzice sprawują nadzór nad dzieckiem do 18 lat, z drugiej zaś 13-letnie dziecko ponosi już własną odpowiedzialność cywilną za swe czyny. W tych sytuacjach teoria i praktyka sądowa przyjmuje takie rozwiązanie, iż małoletni, który ukończył 13 lat, odpowiada za swoje czyny, jeżeli działał z rozumnaniem skutków swego postępowania. Te zaś okoliczności ustala sąd w oparciu o przeprowadzoną rozprawę.

Należy też zaznaczyć, że omówione wyżej zasady odpowiedzialności małoletnich i ich rodziców dotyczą odpowiedzialności cywilnej materialnej (naprawienie szkody, odszkodowanie itp.), a nie karnej. Ta bowiem kształtuje się zupełnie inaczej. Rozpoznaje się w pełnym zakresie, czyli tak jak dorosły, od ukończenia przez małoletniego 17, a nawet w szczególnie rażących przypadkach od ukończenia 16 lat życia. Obu tych odpowiedzialności nie należy ze sobą mylić.

JÓZEF KRUK

NIEKTÓRE SCHORZENIA
DROBIU

TWARDE WOLE — choroba, która powstaje przy skarmianiu suchej karmy, oraz wskutek polykania przez ptaki dużych kęsów karmy. Wole wtedy bardzo rozszerza się i twardnieje. Chociaż sztuce przyjmniej przez dobę należy wyłącznie podawać wodę. Przy zaledaniu karmy w wolę trzeba ostrożnie włacić do dzioba małą łyżkę oleju liniowego i delikatnie masować wole.

ZATRUCIE TRUTKAMI NA MYSZY I SZCZURY — zatruta pszenica używana do těpienia myszy i szczurów często jest przyczyną wielu śmiertelnych zatrutów drobiu. Śmierć po zjedzeniu takiej trutki mo-

że nastąpić w kilka godzin nawet bez uprzednich objawów. Przy słabszej trutce — występuje brak apetytu, posmutnienie, senność, duszność, pragnienie, czasem biegunka, chwiejny chód a następnie porażenie. W ostatniej fazie grzebień i dzwonki zabarwiają się na fioletowo. Zatrutym ptakom wlewa się do dzioba wodę z dodatkiem węgla, a po godzinie pół malej łyżeczki gorzkiej soli rozpuszczonej w pół szklanki wody. Przy rozkładaniu trutek trzeba jednak bardzo uważać i rozkładać je tak, aby drób oraz inne zwierzęta nie miały do niej dostępu.

LEJĄCE SIE JAJA — Zdarza się, że kury znoszą jaja bez skorupy lub też w bardziej cienkiej skorupie. Przyczyną może być jednostronna karma zawierająca mało soli mineralnych (wapnia) oraz obecność pasożytów. W takim przypadku nioskiem należy podawać zielonki,

kredę prażoną i drobno tłuczone skorupki jaj. Jeżeli nie będzie po tym poprawy i jaja w dalszym ciągu będą znoszone bez skorupy, należy zwrócić się do lekarza, gdyż prawdopodobnie będziemy mieli do czynienia z zarobaczniem.

KRZYWICA — spowodowana jest brakiem w organizmie soli mineralnych (wapnia i fosforu) oraz witaminy D. Organizm młodych ptaków potrzebuje do rozwoju, do budowy kości większej ilości tych soli i witaminy. Jeżeli więc w paszy nie będzie tych składników, kości ptaków będą miękkie, łatwo ulegając skrzywieniu. Chore na krzywicę ptaki kuleją, kości nóg mają wygięte, a stawy zgubiale. Poza tym tracą one apetyt, przezwinnie siedzą, dzwonki i grzebień bledną, a pióra tracą polask. Krzywica występuje najczęściej u kurcząt trzy tygodniowych. U piskląt zaś chro-

oba objawia się skrzywieniem dzioba.

W zapobieganiu krzywicy należy zwrócić uwagę na karmę zawierającą dostateczną ilość soli wapnia i fosforu oraz witamin. Konieczny więc jest dodatek takich pasz jak zielonki, pełne mleko. Osobno należy podawać mieszankę mineralną składającą się z prażonych i tłuczonych skorup od jaj, węgla drzewnego i drobnego żywiru. Kurczętom z weznych legów (luty, marzec) należy do karmy dodawać tran lub fosforan wapnia. Tran dodaje się do wilgotnej karmy, w ilości 1–2 kropli na 10 szesiodniowych kurcząt, zwiększając dawkę w ciągu tygodnia do 1 kropli na kurczę.

Ponadto należy niezapominać o wynoszeniu kurcząt w pogodne dni na dwór, aby mogły korzystać ze słońca.

HENRYK MĄCZKA

PLNENÉ VYPRÁŽANÉ
ŽEMLE

Rozpočet: 150 g paštety, 16 tenkých plátkov sendviča, 60 g krupicovej múky, 2 vajcia, 1 dl mlieka, soľ, 120 g masti.

Múku, vajcia mlieko a soľ dáme do nádoby a vy-

pracujeme riedke cesto. Plátky sendviča navlhčíme vodou potrieme paštétou, spojime po dva, obalíme v cestíku a vyprázname v horúcej masti.

Podávame so zeleninovým privarkom.

BRAVČOVÉ DUSENÉ NA HUBÁCH

Rozpočet pre viac osôb: 400 g bravčového mäsa z pliecka, 30 g masti, 40 g cibule, 100 g čerstvých alebo sušených hrívov, 20 g

hladkej múky, soľ, tlčená rasca, čierne korenie, vo-

Naklopané rezne opečieme na masti, pridáme pokrájanú cibulku a spolu popräzime. Potom okoreníme tlčenou rascou a čiernym korením, posolíme, pridáme umyté, pokrájané hríby, trochu vody a dusíme. Udusené rezne zaprášime múkou a ešte podusíme.

Podávame s ryžou alebo zemiakmi.

PETRŽLENOVÁ
POLIEVKĀ

Rozpočet pre viac osôb: 250 g petržleunu, 30 g masti alebo masla, 30 g hladkej múky, 10 g masti, 80 g žemle, voda, soľ, zelený petržlen.

Očistený petržlen pokrájame na rezne, oprážime na masti, zaprášime múkou, zalejeme vodou, osolíme a povaríme. Nakoniec pridáme opráženú žemľu a posekaný zelený petržlen.

psychozábava

MENO VESTÍ

TEODOR — krotké, jasne a trochę aj romantické meno.

Clovek s týmto menom je veľmi pracovitý, vynachádzavý, úslužný a zdvorilý. Veľmi skoro sa ocítá v fažkej hmotnej situácii a už v mladom veku musí námezdne pracovať. Vďaka svojej vytrvalosti pomerne rýchlo dosahuje blahobyt. Učí sa usilovne a dobre. Rýchlo dosahuje duševnú a spoločenskú vyspelosť. Vďaka svojmu zmyslu pre kritizmus dokáže správne a spravodivo hodnotiť ľudí a veci. Je mimoriadne náročný voči sebe a iným.

Jednou z najtypickejších charakterových črt Teodora je priam vzorná presnosť, tak v práci, ako aj v osobnom, rodinnom živote. Je mimoriadne solídný a pocitivý, vzorne vykonáva všetky svoje povinnosti. Preto si ho veľmi obľubujú a väzia jeho spolupracovníci a predstavení. Ako priateľ je veľmi oddaný a úprimný. Má rád ideálne čistotu a poriadok. Neznáš ľahkomyslosť, márnosť a vobec akýkoľvek neporiadok.

Zaujíma sa o film a divadlo, rád číta a priam zbožňuje tanec a hudbu — tak vážnu, ako aj zábavnú. Najčastejšie sa uplatňuje v takých povolaniach, ako učiteľ, herec, hudobník, novinár, prekladateľ.

Zení sa pomerne neskoro s milou a hospodárnou ženou. Býva dobrým manželom a otcom, starostlivým o domácnosť. Má silne vyvinutý rodinný inštinkt. Zbožňuje deti, ktorým venuje veľa času a spoločenskej práce. Dožíva sa vysokého veku a teší sa mienke človeka šlachetného, ale niekedy nepríliš doceňovaného.

Teodor oslavuje meniny o. 26. marca, 1. apríla, 23. októbra a 9. novembra.

SNÁR

VERÍTE SNOM? NIE? ANI MY NEVERÍME, ALE PREDSA KAŽDÝ Z NÁS SA NIEKEDY POZRIE DO SNÁRA, AJ KED TO POKLADÁ ZA PRESDUDOK NÁSICH BABÍČIEK. OSTATNE, VED JE TO IBA ZÁBAVA. TAK TEDA, KED SA VÁM SNIVA:

Vinný ocot — hádka a nepríjemnosti
Vred na nohe — prídeš o peniaze
— na chrbte — zvitaziš nad nepríateľom
Voz, padnút z neho — musíš zmeniť plány

— prevrhnut sa s ním — veľké starosti
— cestovať pekným vozom — blahobyt
— so senom — veľké šťastie
— riadiť — budeš vybavovať úradné záležnosti

— vidieť ako iný ním cestuje — slávnosť
— veľa ich vidieť — tvoje želanie sa splní
— detský vozík — šťastné manželstvo
— s mnohými koňmi — tvoje príanie sa splní

— vidieť ako sa prevrhne — blízke nešťastie
— naložený obilím — v práci všetko v poriadku

Vypredaj — utrpíš stratu
Vysvedčenie dostat — počuješ pravdu
— rozdávať — získaš priateľa

Zámok, bývať v ňom — získaš veľkú sumu peňazí

— vidieť — splníš príanie
— vidieť horiet — dobré výsledky

ŽIVOT
CZASOPISMO
SPOŁECZNO
KULTURALNE

Ukazuje się
do 15 każdego
miesiąca

NEVIETE SI PORADIT S RÓZNYMI TAŽKOSTAMI A ZALEŽITOSTAMI, KTORE VAS ROZČUELUJÚ? NAPÍSTE NÁM NA ADRESU: REDAKCIA ŽIVOT, 00372 WARSZAWA, UL. FOKSAL 13, ODPOVIEME VÁM A PORADÍME NA STRÁNKACH ČASOPISU ALEBO LISTOM.

Organ Towarzystwa Kulturalnego Czechów i Słowaków w Polsce redaguje: ADAM CHALUPEC — redaktor naczelny, Marian Kaškiewicz — z-ca red. nacz. oraz społeczne kolegium redacyjne w składzie: Augustin Andrašák (Jabłonka), František Bednarek (Nowa Biala), Alojz Biel (Zubrzyca Góra), Augustin Bryja (Łapsze Wyżne), Alojz Galuś (Krempachy), Vladimír Hess (Lublin), František Chalupka (Nowa Biala), Bronisław Knapčík (Mikołów), Ján Kovalík (Zubrzyca Dolna), Andrej Kucek (Lipnica Wielka), František Kurnát (Nowa Biala), Waclaw Luščinský (Zelów), Lídia Mšálová (Zubrzyca Góra), Lídia Mundilová (Kučov), Ignáč Nižník (Myślenice), František Paciga (Krempachy), Alžbeta Stojowska (Warszawa), Ján Spernoga (Warszawa), Ružená Urbánová (Gesiniec), Valerie Wojnarowská (Warszawa), Andrej Vaksman'ský (Tribš), Andrej Vojtas (Jurgów).

Tłumaczenia i korekta jęz. czeskiego — Valerie Wojnarowska; tłumaczenia na jęz. słowacki — Alžbeta Stojowska; weryfikacja stylistyczna i korekta jęz. słowackiego — Ján Spernoga; red. techn. — Kazimiera Komosa; oprac. graf. — Joanna Świerczyńska.

Nadsyłanych rękopisów, fotografii i rysunków redakcja nie zwraca. Wydawca: Wydawnictwo „Współczesne” RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-490 Warszawa, ul.

Wieska 12, tel. 28-24-11.

Adres redakcji: 00-372 Warszawa, ul. Foksal 13. Tel.: 26-44-49, 26-04-55, 26-42-57.

Adres ZG TKCIS: 31-024 Kraków, ul. Szpitalna 38, tel. 212-92. Cena prenumeraty krajowej: rocznie — 12 zł; półrocznie — 6 zł; kwartalnie — 3 zł. Prenumeraty przyjmowane sú do dnia 10 každého mesiaca popredzajacego okres prenumeraty. Prenumerata na kraj dla čítateľov indvíduálnych príjemcov. Wszystkie instytucje państewne i społeczne w miastach, zamawiają prenumeraty wyłącznie za pośrednictwem Oddziałów i Delegatur RSW „Prasa-Książka-Ruch”. Pozostałe — mające siedzibę na wsi lub w innych miejscowościach, w których nie ma Oddziałów i Delegatur zamawiają prenumeraty za pośrednictwem Urzędów Pocztowych.

Prenumerata na zagranicę przyjmuje: RSW „Prasa-Książka-Ruch”, Biuro Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych, ul. Wronia 23, 00-840 Warszawa. Konto Nr 1-6-100024. Cena prenumeraty dla zagranicy jest wyższa od prenumeraty krajowej o 50%.

Oddano do skladu 8.IX.76. Numer podpisano do druku 6.X.76.
Druk: Prasowe Zakłady Graficzne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-375 Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 1343. Nr indeksu 38601/38501. J-50.

HAMBURK

Hamburk je největším městem Německé spolkové republiky. Je také největším evropským přístavem. Tyto dvě skutečnosti přesně určují jeho ulohu a význam. Dodejme, že Hamburk má skoro dva miliony obyvatel a v jeho přístavu se ročně převozu zhruba 50 milionů tun zboží. Vliv těchto veličin je znat na každém krok. Turista se může pohodlně dívat na

toto obrovské město z restaurace ve výkladní skříni vysoké věže. Protože se pomalu otáčí, za hodiny u dobrého piva lze uvidět celkem hodně: řeku Labu se sítí kanálů, přístav s řadou lodí z celeho světa, obytné čtvrti v záplavě zelené a průmyslové objekty. Je toho hodně až k horizontu i pro obdiv.

Ačkoliv je Hamburk velkým průmyslovým střediskem — především

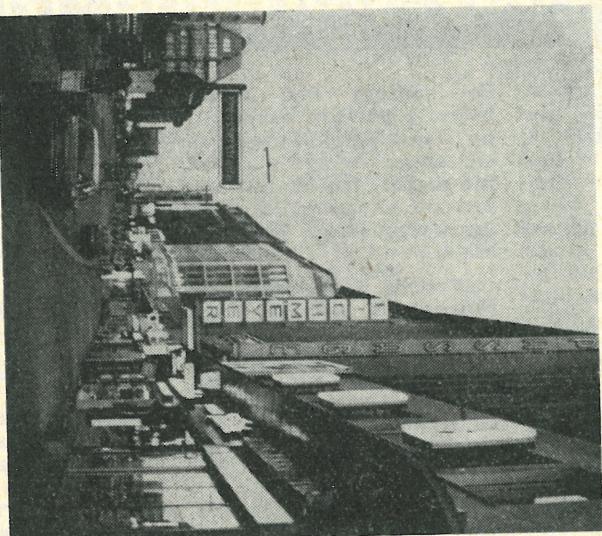
ale nejdří. Snad proto jsou po třech hodinách ulice prázdne. Bohaté výkladní skříny nemají obdivovatele, jedině srad zbloudilý turista se před nimi zastavi. Obyvatelé Hamburku nejdří bydlí na okraji města a podle možnosti v rodinných vilách a nizolovém v činžáku. Jeví se snadna izolovaní lidé. Jsou hrdí na své město. Jsou to realisté a jsou přesvedčeni, že je právě takové, jaké má být.

Pouze u nádraží a kolem překrásné staré radnice a i v dalších zajímavých centru i zde, ale všude za peníze. Ie kupuj „Jasku“, nebo se podívat. I v této oblasti je Hamburk na prvním místě v této části Evropy.

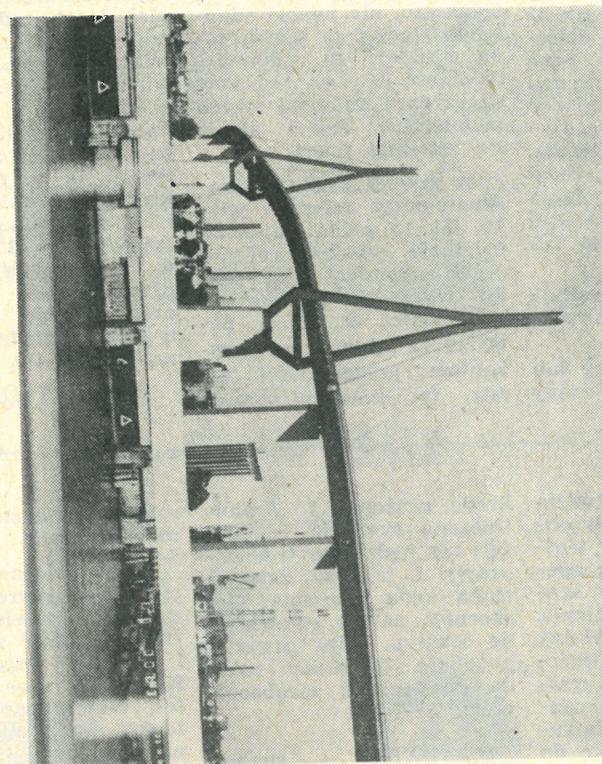
Místní obyvatelé jsou sympatičtí a solidní lidé. Jsou hrdí na své město. Pouze u nádraží a kolem překrásné staré radnice a i v dalších zajímavých

místech se v každé době plétou lidé. Jsou to hlavně turisté a je vidět i hodně námořníků. Pordě večer všichni konce potravinářský průmysl — město je klidné a čisté. Ve středu města jsou soustředěny především všechny úřady a nejrůznější ustanovení. Zde se pracuje, ale nejdří. Snad proto jsou po třech

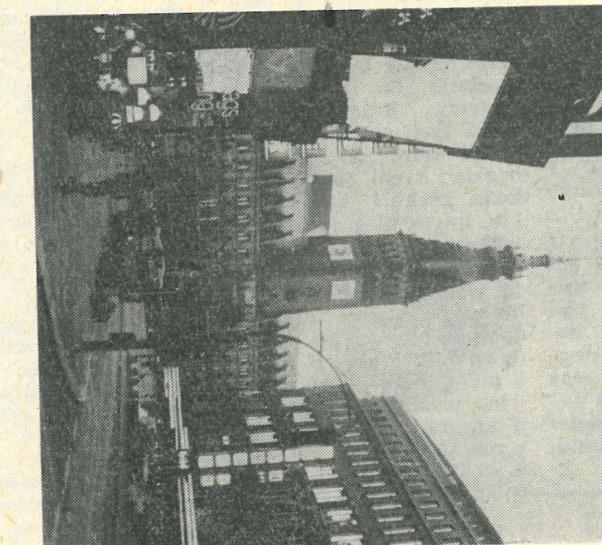
nich hodinách ulice prázdne. Bohaté

Výjedněný střed Hamburka po úředních hodinách

Hezké a praktické dopravní řešení na Labi v Hamburku

Stará a krásná hamburgská radnice

NASA PSYCHOZÁBAVA

AKÁ JE TVOJA FARBA?

kým si ich aktuálne vymieniňte. Okrem toho — bývate tajomní a zdržanliví, čo nie je povádzované za chosť.

ZELENÁ svedčí o schopnostiach dobrého spoluzažívania s inými. Kto má rád túto farbu, nádeje vela spoločného s tými, ktorí majú radi ponarančovú. Ale aj s inými vzťahy bývajú vydané. V lásku sa vyznačujú stálostou a preto sú z nich priam ideálni manželia alebo manželky.

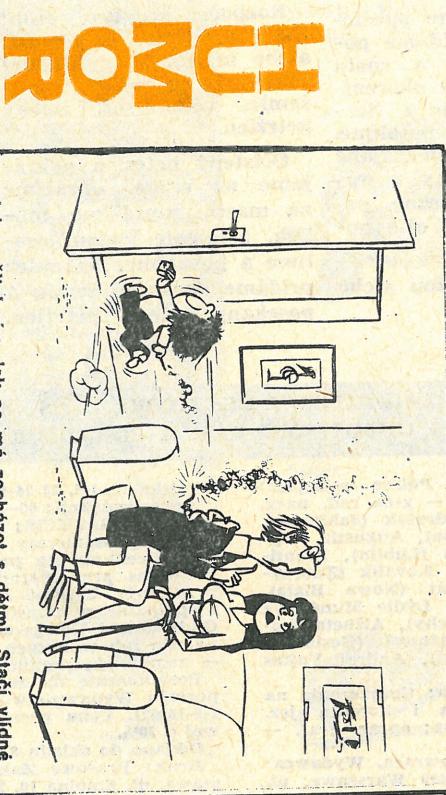
CIERNÁ — farba elegancie, ktorá má rád tieto farby, nádeje vela spoločného s tými, ktorí majú radi ponarančovú. Ale aj s inými vzťahy bývajú vydané. Takisto vždy zachovávajú zverené tanec.

ZLÍTA — je farbou intellegantov a tvaril psychologovia. Podľa nich, farba svedčí o našom charaktere a psychikte. Hovori o našich postojoch a sklonoch. Aká je teda tvoja farba? Nevražajte dlho, vorte. Tu sú vysledky.

Povedz mi, a poviem ti, kto si... Tak tvrdia psychologovia. Podľa nich, farba svedčí o našom charaktere a psychikte. Hovori o našich postojoch a sklonoch. Aká je teda tvoja farba? Nevražajte dlho, vorte. Tu sú vysledky.

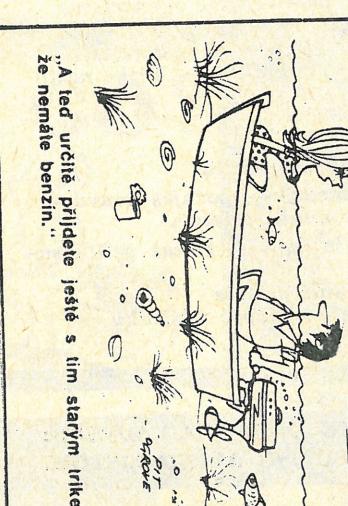
ČERVENA je symbolom prudkých citov. Kto ju má rád, je schopný naruživo milovať a tak isto naruživo ne-navidieť. Červen je charakteristická pre prchkých populárnych a netrpezných Rudí. Všetko alebo nič — to je ich heslo.

„Jako učiteľ vám, jak se má zacházel s dětmi. Staci všechno a už si jdou radostně hrát!“ NEUE REVUE — Hamburg

„Jako učiteľ vám, jak se má zacházel s dětmi. Staci všechno a už si jdou radostně hrát!“ NEUE REVUE — Hamburg

— Je vaše manželstvo šťastné?
— Manželstvo áno, ale...
— Čo ale?
— Ale ja nie!

„A ted určite přijedete ještě s tím starým vrkem, že nemáte benzín.“

— Od zajtra je koniec našim priateľským vzťahom, — vraví snubenc.

— Prečo? — vylakáne sa dýta snubenca.

— Zajtra sa vezme...

Z ASTROLÓGOVEJ KRONIKY

SKORPIÓN

Čo ich ešte očakáva v roku 1976?

Pre dobrovôdkým malí byť zmeny, ktoré sa ani nebudú týkať osobne Skorpiónov, ale predsa len budú pre nich dôležité.

Rôzne novinky v domácnosti a medzi najblížšími priateľmi by malí mať priaznivý vplyv po celom roku.

Posledný, štvrtý štvrtok bude pre Škorpiónov prebiehať v znamení upevňovania kontaktov s novými priateľmi, ktorí budú mimoriadne milí a srdcni.

Ludia narodení v znamení Škorpióna by si po celý rok mali meniť priaznení Rudi narodených v znamení Rak a Rýb.

Eduom narodený v tomto znamení, teda od 23. októbra do 22. novembra, tento znak prináša mnoho fantázie, dômyseľnosti a energie. Sú to neovylekle aktívni a pracovití ľudia. Ale nereká sa len budú pre nich dôležité.

Rôzne novinky v domácnosti a

medzi najblížšími priateľmi by

mali mať priaznivý vplyv po celom roku.

Posledný, štvrtý štvrtok bude pre Škorpiónov prebiehať v znamení upevňovania kontaktov s novými priateľmi, ktorí budú mimoriadne milí a srdcni.

Ludia narodení v znamení Škorpióna by si po celý rok mali meniť priaznení Rudi narodených v znamení Rak a Rýb.

Samozrejme, ako všetky psychozábavy, ani tato nie je prorocstvom. Je pravdu, že ju vypracovali psychológovia, ale — ako vieme — ani oni nebyvali neomyslní.

HNEDA — je farbou básnikov a fi-

lozofov. Ten kto ju má rád, má pevný

charakter.

MODRÁ je charakteristická pre ľudí,

ktorí sa vedla ovládať a sú trochu

„chladní“. Sí snaď trochu vypočítaví,

vedla ist k výlyčenému cieru, ktorý

spravidla aj dosahuju...

Žial, bývají

zhovievaví najčastejšie iba k sebe,

zriedkavo k iným. Spolužitie s nimi ne-

býva najlahšie.

„Cíerna je charakteristická pre

nevidieť. Červen je charakteristická

pre prchkých populárnych a netrpezných

Rudí. Všetko alebo nič — to je

ich heslo.

ČERVENA je symbolom prudkých

citov. Kto ju má rád, je schopný naruživo

milovať a tak isto naruživo ne-

navidieť. Červen je charakteristická

pre prchkých populárnych a netrpezných

Rudí. Všetko alebo nič — to je

ich heslo.

POMARANČOVÁ svedčí o nevydrž-

nej individuálite. Ak ju máte radi —

máte radi aj kompromisy. Zriedkavo

máte svoj vlastný názor. Svoje názory formulejte skôr podľa toho, s

ich heslo.

ROUCH

— Je vaše manželstvo

šťastné?

— Manželstvo áno, ale...

— Čo ale?

— Ale ja nie!

— Od zajtra je koniec našim priateľským vzťahom, — vraví snubenc.

— Prečo? — vylakáne sa dýta snubenca.

— Zajtra sa vezme...

— Počas výletu vás budem

čakať.

— Prečo?

— Vráťte mi výlet.

— Počas výletu vás budem

čakať.

— Počas výletu vás budem